

Riksdagens protokoll

2011/12:88

Fredagen den 23 mars

Kl. 09.00 – 12.01

Protokoll
2011/12:88

1 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade
att *Hannah Bergstedt* (S) avsåg sig uppdraget som ledamot i civilutskottet,
att *Kent Härstedt* (S) avsåg sig uppdraget som ledamot i utrikesutskottet,
att *Eva Sonidsson* (S) avsåg sig uppdraget som ledamot i försvarsutskottet,
att *Peter Persson* (S) avsåg sig uppdraget som suppleant i skatteutskottet,
att *Katarina Köhler* (S) avsåg sig uppdraget som suppleant i civilutskottet,
att *Roza Güclü Hedín* (S) avsåg sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet,
att *Agneta Gille* (S) avsåg sig uppdraget som ersättare i riksdagsstyrelsen,
att *Marie Granlund* (S) avsåg sig uppdraget som suppleant i Utrikesnämnden,
att *Leif Jakobsson* (S) avsåg sig uppdraget som suppleant i Utrikesnämnden och
att *Morgan Johansson* (S) avsåg sig uppdraget som suppleant i Europarådets svenska delegation.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade
att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Hannah Bergstedt* som ledamot i skatteutskottet, *Peter Persson* som ledamot i skatteutskottet, *Katarina Köhler* som ledamot i civilutskottet, *Tommy Waidelich* som ledamot i utrikesutskottet, *Kent Härstedt* som ledamot i försvarsutskottet och som suppleant i Europarådets svenska delegation, *Lars Johansson* som ledamot i trafikutskottet, *Marie Granlund* som ledamot i Utrikesnämnden, *Suzanne Svensson* som suppleant i konstitutionsutskottet, *Adnan Dibrani* som suppleant i finansutskottet,

Carina Moberg som suppleant i skatteutskottet, Agneta Gille som suppleant i justitieutskottet, Berit Högman som suppleant i civilutskottet, som ersättare i riksdagsstyrelsen och som suppleant i Utrikesnämnden, Krister Örnfjäder som suppleant i utrikesutskottet, Eva Sonidsson som suppleant i försvarsutskottet och i utbildningsutskottet, Åsa Lindestam som suppleant i utbildningsutskottet, Roza Güclü Hedin som suppleant i trafikutskottet, Jasenko Omanovic som suppleant i trafikutskottet, Morgan Johansson som suppleant i Utrikesnämnden, Tommy Waidelich som suppleant i riksbanksfullmäktige, Pia Nilsson som personlig suppleant för Thomas Strand i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och Désirée Liljevall som suppleant i Nordiska rådets svenska delegation.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamöter i skatteutskottet

Hannah Bergstedt (S)

Peter Persson (S)

ledamot i civilutskottet

Katarina Köhler (S)

ledamot i utrikesutskottet

Tommy Waidelich (S)

ledamot i försvarsutskottet

Kent Härstedt (S)

ledamot i trafikutskottet

Lars Johansson (S)

ledamot i Utrikesnämnden

Marie Granlund (S)

suppleant i konstitutionsutskottet

Suzanne Svensson (S)

suppleant i finansutskottet

Adnan Dibrani (S)

suppleant i skatteutskottet

Carina Moberg (S)

suppleant i justitieutskottet

Agneta Gille (S)

suppleant i civilutskottet

Berit Högman (S)

suppleant i utrikesutskottet

Krister Örnfjäder (S)

suppleant i försvarsutskottet
Eva Sonidsson (S)

Prot. 2011/12:88
23 mars

suppleanter i utbildningsutskottet
Eva Sonidsson (S)
Åsa Lindestam (S)

suppleanter i trafikutskottet
Roza Güclü Hedin (S)
Jasenکو Omanovic (S)

ersättare i riksdagsstyrelsen
Berit Högman (S)

suppleanter i Utrikesnämnden
Berit Högman (S)
Morgan Johansson (S)

suppleant i Europarådets svenska delegation
Kent Härstedt (S)

suppleant i riksbanksfullmäktige
Tommy Waidelich (S)

personlig suppleant för Thomas Strand (S) i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
Pia Nilsson (S)

suppleant i Nordiska rådets svenska delegation
Désirée Liljevall (S)

3 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag inkommit:
prot. 2011/12:29 för torsdagen den 22 mars från socialutskottet
prot. 2011/12:23 för torsdagen den 22 mars från miljö- och jordbruksutskottet

4 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2011/12:115 till försvarsutskottet

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! William Petzäll har frågat mig om jag avser att verka för en ordning som säkerställer att personer som blir omhändertagna enligt LVM behandlas på ett mer respektfullt sätt och om jag kommer att ta till mig av den kritik som Missbruksutredningen riktar mot vårdinnehållet i LVM-vården. Vidare frågar Petzäll om jag avser att verka för en friare och effektivare vård och ett ökat utbud av aktiviteter. Petzäll vill också veta om jag är beredd att ta initiativ till att öka tvångsvården även för andra patientgrupper, såsom till exempel lungcancerpatienter.

Missbruks- och beroendevården ska följa samma principer om frivillighet som finns inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten i övrigt. När det finns skäl att tillämpa LVM ska det ske på ett rättssäkert och respektfullt sätt. Därav den ordning som innebär domstolsprövning inom fem dagar, rätt till offentligt biträde, flexibel vårdtid samt en bortre gräns för tvångsvård på sex månader.

Av instruktionen för Statens institutionsstyrelse framgår att myndigheten särskilt ska svara för metodutveckling, forskning, uppföljning av vårdresultat samt utvecklingsarbete. Sis genomför vetenskaplig uppföljning och utvärdering av behandlingsverksamheten och vård- och behandlingsresultaten. Vid institutionerna bedrivs utvecklings- och utbildningsprojekt som syftar till att utveckla vården, höja kompetensen bland personalen och pröva nya metoder för både utrednings- och vård- och behandlingsarbetet. År 2010 avsatte myndigheten drygt 7 miljoner kronor för olika forskningsprojekt. Sis har även tagit fram etiska riktlinjer som omfattar all personal oavsett arbetsplats och roll.

En annan viktig del i Sis kvalitetsarbete är att systematiskt tillvarata brukarnas kunskaper och erfarenheter. Det sker i form av regelbundna brukarforum där verksamhetens utformning, innehåll eller annat som boende önskar ta upp diskuteras. Sis har även ett centralt brukarråd med företrädare från olika organisationer. I form av brukarrevisioner utför människor med egen erfarenhet av LVM-vård systematiska och oberoende undersökningar av verksamheten.

När det gäller en friare och mer flexibel vård finns redan i dag en intern vårdkedja inom ramen för tvångsvården som innebär att vården inleds på en låst avdelning för att därefter fortsätta på öppen avdelning och avslutas med att klienten provar vård i öppnare former utanför LVM-hemmet.

En grundläggande vårdetisk princip är att all vård, oavsett om den ges av hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, ska vara frivillig. När riskerna för sjukdom, lidande och död är överhängande samtidigt som drogberoendet starkt begränsar den fria viljan och det egna omdömet är det svårt att hävda att personen har ett fritt val. Här har samhället ett ansvar att träda in. Att utvidga tvångsvården till andra patientgrupper är inte aktuellt.

Anf. 2 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Låt mig börja i den andra änden och bemöta några av de påståenden som Maria Larsson gjorde här. Jag vill fokusera på en fråge-

ställning som handlar om huruvida ansvarig minister är beredd att vidta åtgärder så att de klienter som omfattas av LVM behandlas på ett mer respektfullt sätt. Där kan jag olyckligtvis konstatera att man inte är beredd att göra några förändringar mot hur det ser ut i dagens läge.

Det är ingen hemlighet att jag själv har egen erfarenhet av detta, och jag har också pratat med såväl personal som andra som har varit intagna och fått LVM-vård fastställt. Där upprepas samma mönster. Man får till exempel spendera nätter i häktet när man ska upp i domstol eller i väntan på att slussas till ett LVM-hem. Och ibland, av någon för mig helt oförklarlig anledning, iförs man handbojor när man slussas vidare i Kriminalvårdens transportbuss.

Det finns också flera fall som vittnar om att den här prövningen och den här rättosäkerheten som jag tar upp ibland är ganska genomgående. Den personal som jag har pratat med menar att det är ytterst ovanligt att man får ett omhändertagande enligt LVM upphävt. Det är mellan 1 och 3 procent som får det. Utifrån vad jag har läst är det en siffra som skrämmer mig ganska mycket. Den visar att detta är en rättsosäker lag.

Något annat som är mycket problematiskt – det handlar kanske inte om hur man blir bemött även om det är under all kritik – är det bristande vårdinnehållet. Här har vi en lag där staten går in och tvångsomhändertar människor på grund av att man anser att deras missbruk utgör en fara mot deras eget liv.

Därför hade man kunnat tro att det är en kategori missbrukare som borde få allra mest hjälp, men paradoxalt nog får man på ett LVM-hem ingen som helst hjälp. Snarare konserveras patienterna, eller klienterna, framför en tv-apparat tills de slussas vidare. Den väntetiden är minimum tre månader. De arbetar så ineffektivt att det tar tre månader tills man kommer till ett behandlingshem – om man kommer till ett behandlingshem. Det finns många fall där man får sitta i hela sex månader på ett LVM-hem utan att ha fått någon vård.

De självklara följdfrågorna blir därför: Vad anser ansvarig minister om detta? Hur ska dessa människor som suttit på ett LVM-hem utan att ha fått någon som helst vård kunna klara sig när de kommer ut, om nu lagen finns till för att stävja ett missbruk som gått så långt att personen utgör en fara för sitt eget liv?

Jag återkommer i nästa inlägg till de andra punkterna som jag tar upp i interpellationen.

Anf. 3 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Jag kan tyvärr inte diskutera de personliga erfarenheter som William Petzäll åberopar. Det jag har att hålla mig till är det som finns föreskrivet, nämligen att LVM-vård ska ske med största respekt för vårdtagaren. Det gäller all vård. Det respektfulla bemötandet är naturligtvis en förutsättning för att vårdinnehållet blir så positivt och bra som möjligt.

Sis har tagit fram egna etiska riktlinjer som ska komplettera lagstiftningen. Man använder sig av lokala brukarforum, och det finns också ett centralt brukarråd. Brukarnas synpunkter ifall det respektfulla bemötandet inte finns på plats förutsätter jag i så fall har nått brukarråden. Sådana sammanställningar kan jag sedan ta del av. Det är viktigt att Sis behåller och utvecklar de brukarforum och brukarråd de har. Självklart är det

viktigt att även ta till vara synpunkter från personerna som får del av vården för att förbättra den. Det gäller givetvis också vårdinnehållet.

Sis har ett forsknings- och utvecklingsarbete. Det omfattar även utbildning av deras personal. Man har byggt upp ett dokumentationsregister där man gör intervjuer med de enskilda personerna som vid ankomsten får lämna sin syn på de egna behoven och får, när de lämnar vården, möjlighet att utvärdera sin tid på institutionen. Dessa dokumentsamlingar används naturligtvis för ett vidare utvecklingsarbete.

Det finns alltså uppbyggda strukturer för att ta till vara brukarnas synpunkter om man tycker att vården på något sätt brister. Det är en viktig del, men låt mig också säga att lagstiftningen är mycket tydlig vad gäller att ha ett respektfullt bemötande. Den saken har vi diskuterat i en tidigare interpellationsdebatt. Jag har samma svar att ge i dag som jag hade då, att all vård ska ges med ett respektfullt bemötande av den enskilde.

Anf. 4 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag menar att oavsett hur mycket man vill att patienterna bemöts på ett respektfullt sätt så är förhållandet i verkligheten inte sådant. Man bemöts inte på ett respektfullt sätt. Att tvingas spendera nätter i häktet, tvingas bli iförd handbojor i vissa situationer och ha mindre frihet än nötkreatur och till och med kriminella på vissa anstalter, där man möts av taggtråd och höga stängsel, kan i sanningens namn inte på något sätt förklaras med att bemötandet sker på ett respektfullt sätt. Det är ett bemötande som om man vore kriminell.

Därför menar jag att det hela blir kontraproduktivt. Det som händer är att det snarare byggs upp en konflikt mellan hela samhället och patienten eller klienten, som känner sig behandlad på ett orättvist sätt, och där föraktet för hela rättsapparaten och för samhället och dess institutioner snarare ökar. När det gäller de personer som odlar sådana värderingar och åsikter på LVM-hemmen anser jag att det är helt acceptabelt. Jag förstår dem till hundra procent. Det är så även jag uppfattar det.

Man behöver inte vara raketforskare för att förstå att taggtråd och att behandlas som kriminell är kontraproduktivt. Det handlar om att lyssna på vad brukarnas egna erfarenheter är, även om jag vet att de väger ganska lätt i förhållande till signalpolitik och moralism. Man måste börja lyssna på brukarna själva.

Det hänvisas till brukarråd, men om man ser till dem som sitter i såväl lokala som regionala brukarråd återfinner man där organisationer som inte har någonting i ett brukarråd att göra över huvud taget, såsom Frälsningsarmén, föreningen Narkotikafritt samhälle och IOGT-NTO. Man skulle lika gärna kunna fråga rörmokarförbundet vad de tycker om narkomaner eller diskutera Guds existens med påven, och man skulle få samma logiska svar. Jag anser att brukarråden helt spelat ut sin roll och har egentligen ingenting att komma med.

När jag frågar, kanske något retoriskt, om man är beredd att utvidga lagen till att även omfatta rökare och andra kategorier som utgör en fara för sig själva menar jag att det är helt befogat. Vi har en lagstiftning om LVM som grundar sig på att man tvångsomhändertar en person på grund av ett livshotande missbruk. Det kan rökning också vara. Har en patient lungcancer eller KOL, som jag tar som exempel, och på så vis utgör en

fara för sitt eget liv men ändå fortsätter att röka måste det innebära att den personen ska tvångsomhändertas. Ett annat exempel är en diabetiker som riskerar sitt liv för att han inte tar sitt insulin som han ska. Rapporter visar att narkomaner är bättre på att sköta sin medicinering än någon annan kategori. Jag tycker därför att det är en helt befogad fråga och inte något som man nonchalant ska vifta bort. Därför skulle jag vilja ha en förklaring till varför lagen inte omfattar fler kategorier utan bara pekar ut en kategori, det vill säga narkomaner. Det är för mig helt obegripligt.

Återigen: Det måste väl finnas någon form av självkritik hos ansvarig minister vad gäller behandlingen av dem som omfattas av LVM. Det är ytterst märkligt att det ska ta minst tre månader innan de som omfattas av LVM över huvud taget får hjälp. Vad gör man åt dem som omfattas av LVM och som inte slussas vidare till något behandlingshem utan konserveras framför en tv-apparat i sex månader? Hur ska man kunna tro att de någonsin blir kvitt sitt beroende om de inte får ens en vecka, eller åtminstone en dag, professionell, på vetenskap baserad hjälp?

Anf. 5 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Jag upprepar gärna mitt svar ytterligare en gång ifall det på något sätt var otydligt. En grundläggande princip är att all vård, oavsett om den ges av hälso- och sjukvården eller av socialtjänsten, ska vara frivillig. Det är bara när risken för sjukdom, lidande och död är starkt överhängande, samtidigt som ett drogberoende begränsar den fria viljan och det egna omdömet, som tvångsvården går in. Då har samhället ett ansvar, inte annars. Att utvidga tvångsvården är orimligt enligt de förutsättningar som William Petzäll föreskriver. Det är inte aktuellt, och det kommer inte att bli aktuellt. Det är ett resonemang som leder helt fel.

Sedan kan jag hålla med William Petzäll om att tillgängligheten till många vårdformer behöver öka. Vi har sett en bra tillväxt av olika öppenvårdsformer de senaste åren, och det är mycket positivt, men det behövs bättre tillgänglighet exempelvis till substitutionsvården. Där ser vi dock en positiv utveckling. Den har ökat i många landsting. Utvecklingen är således positiv, även om vi har mer att önska, vilket också Missbruksutredningen pekar på.

Anf. 6 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Givetvis är det positivt att ansvarig minister anser att den ska utökas och välkomnar en ökning av resurserna vad gäller underhållsbehandling och annan behandling där drogfrihet är det primära målet. Det sistnämnda har dock visat sig vara betydligt mer ineffektivt än underhållsbehandling. Inom alla patientgrupper där det finns sjukdomstillstånd behandlas de med hjälp av medicin, inte med hjälp av religiösa ledare. Det finns ingen kyrka som driver ett 30-dagarsprogram för exempelvis astmabehandling eller något sådant. Det rimmar illa med den policy man har för ett narkotikafritt samhälle.

Det här beroendet skiljer sig inte nämnvärt från andra sjukdomstillstånd. Självfallet ska ett icke-önskvärt sjukdomstillstånd även behandlas med hjälp av medicin. Jag menar att den behandling som ges är ett totalt misslyckande och en utopi, inte minst mot bakgrund av de siffror vi de senaste veckorna kunnat ta del av. De visar att Sverige slagit rekord i

antalet narkotikarelaterade dödsfall, som mer än fördubblats sedan 70- och 80-talet.

Att den grundläggande principen ska vara frivillig vård låter givetvis ganska fint, men om man har suttit sex månader på ett LVM-hem är erfarenheten att man har blivit så misskrediterad och misstänkliggjord av den frivilliga vården att man helt säger upp kontakten med socialen och egentligen alla kontakter som har att göra med den frivilliga vården.

Jag har själv inte kunnat få fram några siffror på hur effektiv LVM är, men det skulle vara intressant att veta. Detta borde ansvarig minister kunna ha några siffror på. Hur många blir egentligen drogfria efter att man genomfört ett tvångsomhändertagande i enlighet med LVM?

Anf. 7 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Tillgången till statistik på individnivå saknas till stor del. Det vi har börjat med nu är öppna jämförelser, där vi mäter kvaliteten också på missbrukarvården. Det gör vi sedan något år tillbaka, och det är ett sätt att mäta kvaliteten som aldrig tidigare har använts.

Jag skulle önska att vi varit mycket längre fram när det gäller uppföljningsstatistik på att rätt insats sätts in också ur individsynpunkt. Missbruksutredningen hade uppdraget att titta på hur vi kan åstadkomma rätt insats vid rätt tidpunkt till rätt person. Det är utgångspunkten att så ska ske. Som sagt skulle jag gärna vilja förbättra statistikmaterialet, men där ska man också ta hänsyn till integritetsaspekten, varför det kan vara svårt att följa insatsen på individnivå.

Det finns en del övrigt att önska, men låt mig också säga att de brukarråd som William Petzäll fördömer och säger inte har någon betydelse är en viktig del. Representationen där kan man alltid diskutera, men att hoppa över att fråga brukarna är jag mycket förvånad över att William Petzäll över huvud taget finner intressant. Jag tycker att det är väldigt bra att brukarråden finns. De ger oss viktig information. De behöver ha en bred sammansättning med många olika företrädare.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2011/12:282 om införande av försöksverksamhet med diacetylmorfin i substitutionsbehandling

Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! William Petzäll har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att införa en försöksverksamhet med behandling av diacetylmorfin. Diacetylmorfin är namnet på det ämne som man ger tunga heroinmissbrukare vid den så kallade heroinförskrivningen i Danmark.

För att svara direkt på William Petzälls fråga ser jag för min del det som uteslutet att vi skulle införa heroinförskrivning i Sverige. Jag tänker därmed inte heller ta några sådana initiativ.

Ett skäl är att det är svårt – för att inte säga oförenligt – med de narkotikapolitiska mål vi har. Ett annat skäl är att vi redan har flera beprövade läkemedel som väl uppnår de behandlingsmål man rimligen kan ställa upp.

Förskrivning av heroin ger en signal: Om du inleder ett missbruk av heroin som du inte kan ta dig ur på egen hand – och det är mycket få som klarar det – kommer samhället att förse dig med din drog livet ut. Heroinförskrivning skulle därför gå på tvärs mot de värderingar som hittills styrt narkotikapolitiken.

Ett opiatmissbruk drabbar inte bara missbrukaren. Dennes anhöriga – barn, partner, föräldrar och syskon – lever alla med missbruket. Ett införande av heroinförskrivning innebär att samhället ger upp alla ambitioner om drogfrihet för den enskilde. Opiatmissbrukare kan stå under substitutionsbehandling livet ut. Och det är inget fel i det – dessa personer får livet och människovärdet tillbaka. Men drogfriheten bör ändå finnas där som ett slutgiltigt mål, utan att för den skull tvinga någon till att upphöra med sin substitutionsbehandling.

Läkemedelsassisterad underhållsbehandling är föreskriftsreglerad i Sverige. De svenska programmen innefattar regelbundna kontroller och socialt stöd under behandlingen. Vi kan dock konstatera att vi behöver förbättra tillgängligheten till vård för den tyngst belastade gruppen.

Men lösningen är inte förskrivning av heroin utan bättre tillgänglighet till läkemedelsbaserad behandling, större valfrihet och kunskapsbaserade insatser i hela vårdkedjan. En effektiv missbrukarvård och ett aktivt preventivt arbete där såväl tillgång som efterfrågan minimeras måste vara grunden för våra insatser.

De bärande elementen i svensk narkotikapolitik är en stark lagstiftning, nationell samverkan, lokalt utvecklings- och preventionsarbete och internationellt samarbete. Förra året beslutade regeringen om en samlad ANDT-strategi för missbruks- och beroendevården. Strategin pekar ut inriktningen till och med 2015. Av de sju övergripande mål som har slagits fast är det framför allt två som gäller den tyngst belastade gruppen: Personer med missbruk och beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet som satts upp för arbetet, och antalet döda och skadade på grund av eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Det innebär att vårdens kvalitet ska förbättras och att tillgången till insatser för grupper som har svårt att få sina vårdbehov tillgodosedda ska öka. Samtidigt satsas på en förbättrad kunskapsutveckling inom området med hjälp av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbrukar- och beroendevården och Sveriges Kommuner och Landstings utvecklingsarbete med kunskap till praktik. Dessutom pågår beredning av Missbruksutredningens förslag i Regeringskansliet.

Vi ska självfallet noga följa erfarenheterna från andra länder. Det gäller också de heroinförskrivningsförsök som görs i Danmark och andra europeiska länder, men lösningen är inte förskrivning av heroin utan större valfrihet och kunskapsbaserade insatser i hela vårdkedjan. En effektiv missbrukarvård och ett aktivt preventivt arbete där såväl tillgång som efterfrågan minimeras måste även fortsättningsvis vara grunder för våra insatser.

Anf. 9 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Jag tackar Maria Larsson för svaret. Jag börjar i samma ände som Maria Larsson och citerar ur interpellationssvaret: ”För att svara direkt på William Petzälls fråga ser jag ... det som uteslutet att vi

skulle införa heroinförskrivning i Sverige. Jag tänker därmed inte heller ta några sådana initiativ.”

Det huvudargument som anförs är som många andra gånger i den narkotikapolitiska debatten att det inte går ihop med Sveriges narkotikapolitiska mål och att det skickar fel signaler. Men jag menar att det inte är något argument i sig, utan någonting som man måste kunna ändra på och som måste kunna omprövas. Målen måste inte på något sätt vara allmängiltiga, som de har varit under de senaste nästan tre decennierna.

Det här leder inte någonvart, utan gör snarare att människor dör i stället. Vi har siffrorna här svart på vitt. 420 människor dog förra året i narkotikarelaterade dödsfall. Vad mer behöver man för att visa att den förda politiken är helt misslyckad? Hela tiden, nästan för varje år, slås nytt rekord för de narkotikarelaterade dödsfallen.

När man har infört ett tredje steg, skulle man kunna kalla det, med diacetylmorfin i underhållsbehandlingen för framför allt opiatberoende patienter har det uppenbarligen gett väldigt goda resultat. Visst: Målet är inte att dessa personer ska bli drog fria, utan att de ska få ett någorlunda kontrollerat och värdigt liv, och det har de också fått med hjälp av försöksverksamheten med heroinförskrivning. Det är någonting som bekräftas av Danmarks folkhälsominister, som också ser positivt på detta med anledning av de resultat som har kommit fram när man har gjort undersökningarna och utvärderingarna. Också de personer som driver själva kliniken kan se en förbättrad psykisk och fysisk hälsa för patienterna med minskad kriminalitet och prostitution som följd. Alltså är alla vinnare. Både brukarna själva och samhället i stort tjänar på en sådan här verksamhet.

Det är inte så att det första man gör för heroinmissbrukare är att ge dem subventionerat heroin. Det första man gör är givetvis att testa drogfri behandling. Funkar inte det kanske man går vidare till behandling med Subutex. Fungerar inte det går man vidare till behandling med metadon. Vid upprepade misslyckanden med detta måste man inse att narkomaner inte är en homogen grupp, precis som muslimer eller homosexuella inte är det. Det är en grupp med olika behov och olika förutsättningar att kunna uppnå ett drogfritt liv med exempelvis metadon.

Missbrukarna av heroin skiljer sig givetvis inte åt mellan Köpenhamn och Simrishamn. Där ser det självklart likadant ut. Naturligtvis finns det också i Sverige ett behov av denna verksamhet. Det är alldeles uppenbart att vi misslyckas med att nå ut till den mest utsatta gruppen. Det är också ett viktigt argument i detta sammanhang. Detta är människor som tidigare nästan aldrig haft någon kontakt med vården eller som har haft kontakt med vården men sedan inte har något förtroende för den längre för att de anser att de inte får den hjälp de behöver. Därmed har de mer eller mindre kapat alla band till hela samhället.

Det har visat sig framgångsrikt på det sättet att man återigen har kunnat initiera en första vårdkontakt med den som missbrukar. Man har kunnat ge samtalsstöd, diskutera bostadsfrågor med personen och även i vissa fall hur personen ska kunna skaffa sig ett jobb.

Vad är det man anser är så dåligt med en verksamhet som uppenbart har givit så goda resultat? Varför tror man att alla narkomaner på något sätt har precis samma behov? Detta är en väldigt liten grupp där substitutionsbehandling med metadon har misslyckats flera gånger.

Anf. 10 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Att organisera heroinförskrivning leder enligt mitt sätt att se samhället in på en väg som kommer att leda till en legalisering av narkotika. Heroinet tillför inget förutom kicken som inte ett väl fungerande metadonprogram kan göra för att stabilisera ett missbruk.

När det gäller den dödsfallsstatistik som William Petzäll hänvisar till var det ungefär 100 av de 420 som obducerades som hade metadon i kroppen. Det är alltså 100 vi talar om när vi diskuterar heroinförskrivning och inte 420.

Det är viktigt att vi har väl fungerande metadonprogram att erbjuda. Där kan jag glädja William Petzäll med att de har ökat från tidigare ungefär 2 000 till att omfatta 3 000 i dagsläget. Det är en rejäl ökning.

Det är viktigt att ha metadonprogram att erbjuda den här typen av tunga missbrukare. De fungerar väl och kan ge precis samma sak förutom det som heroinkicken innebär. Jag menar att det är den väg som vi ska gå och vad vi ska erbjuda.

Att upprätthålla en strikt substitutionsbehandling kräver stora resurser. Det är en dyr verksamhet. De stora riskerna kommer när verksamheten ökar i omfattning och man minskar insatserna av ekonomiska skäl.

När det gäller det danska försöket finns på individnivå en del positiva saker. Låt mig också säga att jag är djupt förvånad över att det är så många i detta ganska begränsade försök som fortfarande har ett stort sidomissbruk eller använder sig av ett riskfyllt sprututbyte.

Man uppnår ganska lite vinster när de ändå fortsätter med ett sidomissbruk och fortsätter att använda orena kanyler. Det tycker jag skulle vara djupt bekymmersamt om jag vore dansk hälsominister och skulle titta på detta. Det finns saker i det danska försöket som djupt oroar och som inte är så väl fungerande.

Det viktigaste för mig är att ett väl fungerande och genomfört metadonprogram kan ge precis lika mycket av mänsklig värdighet och bra omständigheter för de personer som behöver den här typen av program.

Anf. 11 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Tack för svaret, Maria Larsson! När det gäller dödlighet med metadon är det intressant om man bryter ned de siffrorna och tittar på om det fanns andra saker med i bilden.

Det gör det oftast. Det är vanligtvis alkohol eller så kallade bensodiazepiner, som är ett lugnande medel. Metadonet i sig är extremt svårt att överdosera, skulle jag vilja säga, i synnerhet för de patienter som redan har eller har haft ett opiatberoende.

Att det läckage som ofta är så omdebatterat förekommer är inte speciellt märkligt när man har så hårda krav på vilka som får komma in i en substitutionsbehandling. Det är givetvis så att i takt med att metadonklinikerna blir fler och behovet blir större är det inte konstigt att läckaget till den så kallade svarta marknaden också blir större.

Jag menar att läckaget inte nödvändigt behöver vara något ont. I grunden är det framför allt de som har blivit nekade men ändå är i behov av substitutionsbehandling som köper metadonet svart.

Brottsförebyggande rådet konstaterade i någon rapport att detta till och med har varit en livlina för väldigt många som blivit uteslutna med tvångsmedel på grund av att de visat symtom på sin narkomani, alltså att

de har haft ett återfall. De har utan någon som helst konsekvensanalys blivit utskrivna med allt vad det kan innebära. Man kan till exempel skriva ut personen, och den personen får möta sin dödsdom.

Låt mig citera vad en missbruksexpert i Danmark konstaterar om försöket att behandla patienter med diacetylmorfin. Hans namn är Christian Hvidt, och han är som sagt missbruksexpert. Han säger följande: "Det finns studier som visar att kriminaliteten minskar dramatiskt bland missbrukare som erbjuds gratis heroin. Det gäller även kostnaderna för hälso- och sjukvård".

De som driver kliniken ser väldigt tydligt att patienterna får det bättre både fysiskt och psykiskt. Detta är en väldigt liten grupp i förhållande till exempelvis den där metadonet är tillräckligt. Men för en liten grupp är det uppenbart så att efter upprepade misslyckanden klarar man sig helt enkelt inte med metadonet.

Jag menar att det är dags att man lyssnar till dem som berörs av dessa beslut, det vill säga brukarna själva. Det gäller att hitta lösningar för att åtgärda problemet. Diacetylmorfin är den enda lösningen som man har kunnat se ge positiva resultat för alla inblandade, både för den enskilda personen och för samhället i stort.

Det är inte ett argument i sig att låta sig förblindas av ideologiska skygglappar och utopiska mål om ett narkotikafritt samhälle. Det handlar om att följa skademinimeringsprincipen. Hur kan vi göra så att den här personen får ett drägligare liv? Är det så att denna verksamhet ger människorna det, låt oss då titta på det.

Jag föreslår inte att vi ska införa det permanent. Det gäller att vi precis som i Danmark inför det som en försöksverksamhet för att se hur vi ska komma åt de mest utsatta i samhället. Hur ska vi göra så att denna patientgrupp inte riskerar överdoser i lika stor utsträckning som den gör när de inte har någon vårdkontakt över huvud taget?

Man hänvisar till narkotikapolitiska mål eller någonting annat, som vi har hört här i debatten. Jag menar på att det inte är något argument i sig. Vi måste se på vilka verksamheter som faktiskt har gett resultat. Här har vi en sådan verksamhet som alla siffror och all utvärdering visar på har varit positiv för alla parter som varit inblandade.

Jag förstår inte varför man är så negativ till detta. I dessa utvärderingar har det inte visat sig att man har tagit ett steg mot att legalisera några som helst droger.

Anf. 12 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Statistik ska man använda med försiktighet. Det gäller särskilt statistik där man jämför Sverige med andra länder. Den dödsfallsstatistik som vi har är mycket svår att jämföra med andra länders.

Av de dödsfall som är noterade är det vid obduktion 100 som har metadon i kroppen. Jag manar till att vi gemensamt med försiktighet använder oss av statistiken. Olika länder gör väldigt olika många obduktioner, man gör på olika sätt, och man tittar på olika saker. Därför är statistiken i ett internationellt jämförelseperspektiv inte särskilt användbar.

Jag är väldigt förvånad över William Petzälls uttalande om att läckage från programmen inte har något betydelse utan till och med är bra, som jag tror att han uttryckte det. Det var inget problem.

Var är då respekten för människovärdet, som William Petzäll så ofta hävdar att han har? Metadon är livsfarligt i fel doser. Man kan faktiskt dö av det. Jag efterlyser lite mer respekt än så. Läckagen är djupt problematiska och bör förhindras. Jag är mycket förvånad över William Petzälls uttalande.

Försöksprojekt är inte en verksamhet som man avslutar särskilt lätt. Det är inte etiskt att man efter en period drar tillbaka möjligheten till legalt heroin för att man beslutar sig för att avsluta ett projekt.

Det man kan uppnå i ett metadonprogram som är väl fungerande har exakt samma effekt förutom den kick som själva drogen ger. Det är skillnaden. Det är därför jag hävdar att vi ska ha väl fungerande program för denna grupp av tunga missbrukare, men vi ska inte gå över gränsen och börja förskriva narkotika, vilket uppenbarligen är William Petzälls syfte.

Min fråga är: Varför kan man inte klara sig med program som inte innehåller kickarna?

Anf. 13 WILLIAM PETZÄLL (-):

Fru talman! Återigen: Tack för svaret, Maria Larsson! Varför kan man inte nöja sig med preparat som man inte får några kickar av? Det var en av frågorna. Våldigt många mediciner är trots allt narkotikaklassade. Man betraktar dem alltså i strikt juridiskt mening precis som övrig narkotika. Oavsett om vi diskuterar benzodiacipiner, hostmedicin, sömnpreparat eller vad det nu kan vara är det många i dessa kategorier som trots allt är narkotikaklassade. Det gäller även smärtstillande medel, där mer eller mindre alla är narkotikaklassade.

Det sägs att jag skulle anse att läckage kan vara positivt. Jag menar att det är ett nödvändigt ont i dagens läge. Vi har en situation där många patienter inte får den behandling som de trots allt är berättigade till eller där de, när de visar symtom på sin egen sjukdom, alltså sin narkomani, blir tvångsutskrivna från sin livsnödvändiga behandling. Då är det inte så konstigt att det uppstår ett behov av ett läckage – ett läckage som jag menar många gånger är en livlina. Jag ser alltså inte positivt på läckage. Däremot ser jag det som ett nödvändigt ont när vi har en situation där folk inte får den behandling som de trots allt är berättigade till.

Varför skulle inte narkotiska preparat som inte ger några kickar vara tillräckliga? Det är det som är saken. Frågan visar att man inte har någon som helst kontakt med dem som berörs av besluten. Det är uppenbart att det finns en liten del av dem som använder heroin som inte klarar sig på enbart metadon. Varför inte fråga dem, och varför inte tala med dem i stället för att ställa frågan till mig? Gå ut i verkligheten, och ställ frågan varför de inte klarar sig på bara metadon! Jag är helt övertygad om att Maria Larsson då för en gångs skull kommer att få ett verklighetsförankrat svar.

Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (KD):

Fru talman! Regeringen följer självfallet allt som pågår både i vårt eget land och i andra länder. Vi tar del av andras erfarenheter. Men hittills finns det ingenting i genomförda försök med heroinförskrivning – att samhället går in och förskriver narkotika – som gör mig övertygad om att det är någonting som vi bör ta efter. Försöket i Danmark visar som sagt så här långt att många av de som ingår i försöket, som är ganska begrän-

sat personmässigt, ändå fortsätter både med ett sidomissbruk och med att använda sig av ett riskfyllt sprutbyte. Detta är för mig tydliga tecken på att man inte har lyckats särskilt väl med programmet.

De erfarenheter vi har från metadonprogrammet, som ökar i omfattning vilket sker på bekostnad av drogfria behandlingsalternativ, är att det är en väg som vi verkligen behöver fundera mycket över. Jag är mycket noga med att säga att det förebyggande arbetet ska vara väl utbyggt i vårt land. Men det gäller också tillgången till vård och behandlingsformer av olika slag.

Därför tillsatte vi Missbruksutredningen. Vi var inte nöjda med omfattningen på de vård- och behandlingsalternativ som fanns. Missbruksutredningen är oss till hjälp, och vi håller på att arbeta vidare med den nu. Inte heller den föreslår heroinförskrivning i vårt land. Jag hoppas att William Petzäll har noterat detta; det är inte heller ett alternativ i den utredning som har tittat på den framtida missbrukarvården i Sverige. Det finns många starka skäl att anföra till att Sverige inte ska gå en väg som handlar om att förskriva ren narkotika till personer med en missbruksproblematik.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2011/12:277 om osund konkurrens och lönedumpning

Anf. 15 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Eva-Lena Jansson har frågat näringsministern vilka initiativ hon avser att ta för att komma till rätta med den osunda konkurrensen inom åkeribranschen. Hon frågar vidare om näringsministern avser att ta initiativ till ändrade regler som motverkar orimliga arbetstider och arbetsförhållanden. Interpellationen har överlämnats till mig.

När det gäller frågor om arbets- och anställningsvillkor, som är arbetsmarknadsministerns ansvar, kan jag ändå konstatera att det inte är aktuellt med någon särreglering för en specifik bransch. Vi bör naturligtvis upprätthålla den svenska modellen med ansvarstagande parter som i kollektivavtal kommer överens om rimliga villkor, och som vakar över efterlevnaden av dem, när det gäller chaufförer där svenska villkor ska gälla.

Sverige är liksom hela EU beroende av ett väl fungerande transportsystem, och i det ingår utländska transportföretags och förarens vägtransportarbete. Jag och regeringen är för en fri inre marknad där tjänster kan röra sig över gränserna och där unionens åkare också får utföra vägtransporter. Enligt Trafikanalys statistik från 2008 stod lastbilarna från andra EU-länder och Norge för omkring 20 procent av det totala trafikarbetet med lastbil i Sverige. Sedan dess har andelen troligen ökat något.

Brott mot gällande regler får aldrig användas som konkurrensmedel. Alla åkerier och chaufförer, oavsett nationalitet, ska självklart följa de regler som gäller. Vissa företag och förare bryter systematiskt mot regelverket för att kunna transportera så mycket gods som möjligt till en så låg kostnad som möjligt. Vi måste självklart motverka att seriösa näringsidkare får sämre förutsättningar för att andra inte följer reglerna. Därför ska

staten via sina myndigheter utöva den kontroll och den tillsyn som behövs för att motverka brott.

För att stärka trafiksäkerheten på väg och för en sund konkurrens inom vägtransportmarknaden är en effektiv tillsyn och kontroll grundad på en tillförlitlig problembild avgörande. Regeringen har därför nyligen givit Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samråd bland annat ta fram en ordning för återkommande uppföljning och analys av regelefterlevnaden inom yrkestrafiken på väg och att föreslå åtgärder för att underlätta och effektivisera myndigheternas tillsyn och kontroll. I uppdraget ingår att lämna eventuella förslag till författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2013.

Anf. 16 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Bakgrunden till min interpellation är att det råder fri konkurrens inom åkeribranschen. Det är bra. Vad som är mindre bra är när det uppstår osund konkurrens och lönedumpning. Detta har uppstått genom att åkerier sätter i system att byta ut lastbilsförare mot utländska egenföretagare med så kallad F-skattsedel. Eftersom merparten av åkerierna som tillämpar detta är utländska åkerier, och eftersom egenföretagarna inte heller är svenska medborgare, uppstår frågan var och om skatt över huvud taget betalas in. Denna debatt har jag nyligen haft med finansministern.

I flera uppmärksammade fall har det visat sig att dessa lastbilsförare är egenföretagare som i princip enbart jobbar för ett och samma åkeri. De tvingas arbeta under helt orimliga arbetsförhållanden med orimliga arbetstider som inte står i paritet med svensk lagstiftning. Det är ett modernt slaveri, kan man säga.

Det förekommer också att man försöker runda lagar och avtal genom att åkerierna anlitar bemanningsföretag. Även här kan man se att syftet med lägre kostnader får konsekvenser i form av fler olyckor, försämrad arbetsmiljö och brott mot arbetstidslagen. Den svenska åkeribranschen och Transportarbetareförbundet är överens om att det behövs åtgärder för att komma till rätta med den osunda konkurrens som dagens lagstiftning möjliggör. Detta har man skrivit till regeringen om, så frågan är inte ny för statsrådet.

I Holland har man i dag en lagstiftning som omöjliggör denna situation i och med att det är förbjudet för åkeriägare att använda sig av tjänster från en lastbilsförare som inte är anställd av honom eller henne. Jag ställde frågan till näringsministern därför att jag anser att detta också är en företagsfråga: Vilka åtgärder avser näringsministern att vidta för att komma till rätta med den osunda konkurrensen inom åkeribranschen? I det svar jag nu har fått från infrastrukturministern är beskedet: inga.

Avser näringsministern att ta initiativ till en lagändring i syfte att få till stånd liknande regler som Holland i dag har när det gäller anställningsförhållandet mellan åkeriägare och lastbilsförare? Då är svaret från infrastrukturministern nej.

Jag tycker ändå att det är konstigt, fru talman, att man från regeringens sida inte vill komma till rätta med de här problemen. EU har ju förordat att man måste göra någonting åt det här.

Statsrådet talar i svaret om statistik från 2008. Hon pekar på hur det ser ut med andelen lastbilar från andra EU-länder och Norge och säger

att den andelen troligen har ökat något. Då kan jag säga: Ja, den har ökat, och den har ökat ganska kraftigt. De uppgifterna kan nog statsrådet också få från åkeribranschen och Svenska Transportarbetareförbundet.

I svaret står det så här:

Brott mot gällande regler får aldrig användas som konkurrensmedel.

Om vi i dag ser att det här förekommer måste man göra någonting åt det.

För någon månad sedan besökte jag Nynäshamn tillsammans med en annan riksdagsledamot. Jag träffade företrädare för Transport. Jag träffade också polisen och fick inblick i vad polisen kan göra och inte kan göra. Det polisen kan göra är att ingripa direkt när det är olika typer av trafikbrott. Men man kan till exempel inte ingripa när lastbilschaufförer sitter i en hamn dag ut och dag in och väntar på att få en körning, trots att det är uppenbart att de inte befinner sig i landet på det sätt som de ska göra när det gäller de här körningarna och att deras sätt att framföra fordon förmodligen kommer att påverkas när de väl får en körning.

Därför tänker jag ändå ställa frågan till statsrådet: Finns det ingenting som statsrådet tänker göra förutom att tillsätta en utredning?

Anf. 17 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Det som Eva-Lena Jansson här beskriver visar också hur vid och bred hela den här problematiken är, inte minst kring åkeribranschen. Men det är för enkelt att ställa tillbaka frågan: Gör vi ingenting?

Jo, vi gör saker gemensamt på EU-nivå, där vi harmoniserar regler, där vi har kommit överens om vad som gäller för cabotage, där det faktiskt är möjligt att få köra över gränser på ett accepterat sätt.

Det pågår också, vilket snart även kommer till riksdagen, ytterligare skärpningar när det gäller yrkestrafiken på väg. Vi harmoniserar ytterligare med EU. Det gäller bland annat hur vi kan utbyta uppgifter och information länder emellan, vilket också är bra om ett företag inte gör rätt för sig. Det kan vara skattemässiga brott eller andra trafikbrott. Det är sådant som också är bra att ta med.

Men det finns något som vi håller på med just nu och som vi gör i samarbete med och inte minst på initiativ från åkeriföretagen – även de fackliga företrädarna är med. Det handlar just om de områden som gäller tillsyn, polisens arbete, hur man följer upp, hur man gör kontroller och hur man gör besiktningar. Även tullen kommer in som en del. Transportstyrelsen har ett ansvar utifrån de tillstånd som man har, och man kan dra in tillstånd. Där har det funnits en fråga: Skulle vi inte ha en myndighet där man jobbade bättre ihop?

Men det som åkeriföretagen egentligen säger kanske inte handlar om myndigheten i sig, utan det handlar om hur de olika myndigheter som vi har kan jobba bättre tillsammans.

Just därför gav vi det här uppdraget till Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen. Det handlar om att titta på hur man kan jobba mer effektivt tillsammans. Då handlar det också om att jobba tillsammans med till exempel Åklagarmyndigheten, som redan nu har börjat specialisera sig på trafikfrågor. Det handlar om hur man jobbar med Ekobrottsmyndigheten och Arbetsmiljöverket.

Det kom upp en fråga om varför jag tar den här frågan. Jag har nu tagit initiativ till att vi jobbar över departementen, just därför att frågorna

blir sociala utifrån arbetsmarknadsförhållanden eller ekonomiska utifrån skattelagstiftningar. Näringsdepartementet jobbar tillsammans med justitie-, skatte-, finans- och arbetsmarknadsområdet för att se vad vi behöver göra för att gå vidare.

Låt mig bara säga något när det gäller statistiken. Det finns i dag ingen tillförlitlig statistik när det gäller exakt hur det ser ut. Den siffra som jag angav var från 2008, utifrån Eurostat. Men det är bara uppgifter på sådan trafik som ingår i EU-gemenskapen och som är laglig.

När till exempel åkeriförbunden eller Transportarbetareförbundet har gjort sina mätningar har man stått i 24 timmar i ett område, till exempel i Göteborgsregionen, och tittat på alla bilar. Då får man även med sådan trafik som inte ingår i den vanliga statistiken.

Här ingår också uppdraget att se hur vi systematiskt kan jobba med bra statistik. Det går egentligen inte att säga att det bara skulle gälla utländska åkerier och utländska förare. Det är minst lika viktigt att vi får bukt med dem som förväntas vara oseriösa, oavsett om de har svensk tillhörighet eller utländsk tillhörighet. Där är vi rätt överens med branschen i de samarbeten som vi har.

Det görs alltså en hel del.

Låt mig avslutningsvis kommentera Holland. De regler som Holland införde 2008 kan troligtvis vara tveksamma. Det är därför som deras regering nu ser över det här. Det ska återredovisas i maj till den holländska regeringen om det är förenligt med EU-rätt att göra på det här sättet.

Anf. 18 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Ja, då ska jag börja där statsrådet slutade. Statsrådet pratar om en harmonisering av EU-villkor och EU-regler. Det här är väl en alldeles utmärkt fråga att harmonisera, så att man gör precis som de har gjort i Holland.

Om alla länder inom unionen har samma regler blir det precis samma regler överallt, och då blir det inte olika konkurrens när det gäller den frågan.

Statsrådet skriver i sitt svar: Vi bör naturligtvis upprätthålla den svenska modellen med ansvarstagande parter som i kollektivavtal kommer överens om rimliga villkor, och som vakar över efterlevnaden av dem, när det gäller chaufförer där svenska villkor ska gälla.

Det är självklart. Men det är väldigt svårt att övervaka villkor när man inte har kontroll över huvud taget.

Anledningen till att man har tagit in personer med F-skattsedel är att man vill slippa kollektivavtal. Man vill kunna ha chaufförer för 4 000 kronor i månaden som bor i sin hytt och som sitter och väntar på olika parkeringar runt om i Sverige på att få ett jobb. De lever under ganska ovärdiga omständigheter och kan inte tillgodogöra sig till exempel socialförsäkringen. Vi vet inte om skatter betalas in i Sverige eller någon annanstans.

Vi vill komma bort från den här osunda konkurrensen och framför allt se till att de här människorna får drägliga villkor, precis som svenska chaufförer har. Då måste man göra någonting åt det här.

Det som jag försöker peka på i den här interpellationen är att det har uppstått en konkurrens i syfte att pressa kostnaderna för åkerierna genom

att se till att de som kör bilarna har väldigt dåliga arbetsförhållanden och låga löner.

Om man inte gör någonting åt det kommer man inte till rätta med problemet. För mig framstår det som ganska naivt att tro att svenska åkerinäringen ska kunna komma till rätta med det eller att Svenska Transportarbetareförbundet ska kunna komma till rätta med det när det är mer eller mindre vilda västern i den här verksamheten.

Jag tycker att den svenska modellen med ansvarstagande parter och kollektivavtal är viktig. Men då är det också viktigt att vi har bra spelregler. Just den här frågan om den holländska lagstiftningen skulle kunna möjliggöra det. Det är därför jag har ställt frågan om man är beredd att göra det här. Men det är regeringen inte.

Man skriver att brott mot gällande regler aldrig får användas som konkurrensmedel. Men det är uppenbart att det sker här. Hur kommer man då till rätta med det?

Jag tycker att det är viktigt att regeringen tar initiativ i den här frågan. Och, som sagt, frågan är inte ny. Den har kommit från hela branschen till departementet. De har tillskrivit ministern. Man skjuter på frågorna och hänvisar till en utredning som ska vara klar 2013. Det duger inte, fru talman! Jag vill ha något mer konkret än så.

Anf. 19 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Frågan är inte ny. Det må Eva-Lena Jansson ha rätt i. Däremot har vi haft en ganska tät och nära diskussion med både de fackliga företrädarna och branschen. Och för inte så länge sedan hade jag dem återigen uppe hos mig på departementet.

Å andra sidan är det väl positivt att branschen ändå tycker att det är bra att det faktiskt börjar hända någonting nu.

Sedan var det detta med Holland. Man kan gå in på deras hemsida och se att deras departement och min motsvarande kollega är väldigt positiva till det fria cabotaget och den absolut fria rörligheten. De har inga regler alls som gäller deras gränsöverskridande transporter till deras närmaste grannländer. Det gäller inte minst Luxemburg och Belgien.

Det blir ju lite tveksamt om vi skulle driva på att man skulle gå vidare med samma lagstiftning som de har haft i Holland, eftersom den holländska regeringen nu själv utvärderar huruvida det här är rätt eller inte. De kommer att få det svaret i maj.

Vad vi däremot gör på EU-nivå är att se hur vi ska harmonisera inte minst kör- och vilotider. Där är det också viktigt och riktigt att vi i varje land har en god uppföljning, kontroll och tillsyn av att dessa regler efterlevs på ett bra sätt. Med det som kommer under hösten och börjar gälla lite senare i år med de nya EU-direktiven kommer länderna också att kunna utbyta information med varandra på ett bättre sätt.

I dag är det inte olagligt att använda sig av F-skattsedel på det här sättet. Det har varit viktigt att göra det. Ska man få ha den möjligheten som utländsk F-skattare måste man också visa ett intyg på att man har ett gott anseende och att man betalar sina skatter och avgifter. På samma sätt handlar det här om att man ska kunna utbyta information bättre. På sikt gör detta det svårare för de oseriösa.

När det gäller svansen på det som uppstår när man de facto inte sköter sig, för vi kan vara överens om att det finns de som inte bara nyttjar

utan också utnyttjar systemet, har det också skärpts så sent som i december i form av ett straffrättsligt ansvar för beställare. Det är inte så enkelt, utan där behövs också mer information, men en beställare som bokar transporter ska veta att det är ett företag som är sjyst, annars riskerar man själv straffrättsliga påföljder. Där har det alltså också skärpts, så därmed har vi det från flera olika håll.

Om det nu råder vilda västern, som Eva-Lena Jansson säger, är det enligt min starka uppfattning viktigt att för det första se till att vi har en översyn av hur det står till, en tillståndsmätning. Det är precis det vi gett i uppdrag till Rikspolisstyrelsen och Transportstyrelsen att ta fram och se över.

För det andra handlar det om hur vi på ett bättre sätt än i dag, för vi behöver säkert utveckla oss, kan ha en bra tillsyn och kontroll. Det är precis det som ligger i uppdraget. De ska också titta på hur olika myndigheter kan samarbeta bättre. Vi har ju alltför många gånger hört om erfarenheter där man upplever att polisen inte gör sitt. Det leder inte vidare till åklagare och indraget tillstånd, och därför tror man att man kan göra precis som man vill.

Så vill vi inte ha det, och just därför tycker jag att det är rätt och rimligt att Transportstyrelsen och Rikspolisstyrelsen tillsammans med olika myndigheter har en möjlighet att återkomma till regeringen så att vi sedan kan fullfölja här i riksdagen under det här året men senast den 1 mars nästa år.

Anf. 20 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag hade hoppats att Catharina Elmsäter-Svärd skulle inse att det vore bra att harmonisera den här delen som gäller anställningsförhållande mellan åkeriägare och lastbilsförare på det sätt som man gör i Holland. Jag tycker att det verkar vara ett rimligt sätt att komma till rätta med ett problem ganska raskt.

Sedan finns det massor med andra saker man kan göra. Jag delar ministerns uppfattning att det är en bred fråga som måste hanteras på många ställen. Man skulle också kunna diskutera hur man säkerställer kontrollen i hamnarna på ett mycket bättre sätt. Ska vi införa nya hamnpoliser som bara kontrollerar de här lastbilarna som åker fram och tillbaka över gränsen? Ska vi ha mer trafikkontroller runt hela hamnområdena och även utanför? Ska vi ha det i storstäderna?

Den bild jag har fått utifrån de besök jag har gjort och de kontakter jag har haft med både åkeribranschen och Transportarbetareförbundet är att det just nu råder vilda västern. Det får effekter både på trafiksäkerheten och lönedumpning, och det får en massa andra spilleffekter som man kan gå långt in på. Man har till exempel pratat om hur man tankar dessa bilar med diesel som inte ens är svensk, vilket naturligtvis får miljökonsekvenser här i Sverige.

Det är alltså en bred fråga, men min uppfattning är att regeringen agerar väldigt futtigt. I vissa frågor kan regeringen agera ganska snabbt och raskt, men i de här frågorna gör man inte det. Jag undrar om det är för att man tycker att det är ganska bra med lönedumpning i Sverige. Jag kan på något sätt inte komma undan den känslan.

Fru talman! Statsrådet har ett inlägg till på sig att svara på frågan: Tycker man att det är bra med den lönedumpning som uppstått med F-skattsedelsystemet?

Anf. 21 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tycker att den fråga som Eva-Lena Jansson reflekterar kring är bra mycket vidare och allvarligare än huruvida det är bra eller dåligt med lönedumpning kopplat till F-skattsedeln. Då har man gjort frågan en otjänst, även om den är fullt rimlig att ställa.

Att jag tar den här interpellationen i dag, fast den är ställd till näringsministern, visar också på frågans vidd. Det har kommit säkert tio femton interpellationer som ligger väldigt nära varandra men som ställts till olika ministrar – av förklarliga skäl. Det är antingen utifrån justitieministerns ansvar, näringsministerns ansvar eller arbetsmarknadsministerns ansvar.

Eftersom frågan går så vitt och brett över många departement, sakområden och ansvarsområden har jag lett ett arbete inom regeringen för att fånga upp och komma åt problematiken, inte minst kring hamnarna där införseln sker. Det är därför som till exempel Tullverket ska vara med i samrådet men även Kustbevakningen.

Det är också därför vi ser på hur polisen kan jobba med sina besiktningar kopplat till Transportstyrelsen och tillstånden. Det får inte bli så att det sätter sig en känsla av att det fortsatt är vilda västern, för då får vi en sämre trafiksäkerhet på våra vägar. Det kan handla om överlast eller fel utrustning på fordonet eller att man inte håller sig till kör- och vilotiderna vilket är av vikt. Rikspolisstyrelsen har också en möjlighet att återkomma till hur vi mycket bättre kan samarbeta brett i de här frågorna.

Jag tror personligen att detta är ett mycket starkare grepp om vi ska få ordning på den breda problematik som kommer i och kring det som är osunt eller icke bra för konkurrensen på åkerinäringens område.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2011/12:218 om regeringens uppfattning om GMO

Anf. 22 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Ärade ledamöter! Pyry Niemi har frågat mig om jag avser att verka för att GMO-direktivet också ska ge möjligheter att på nationell nivå helt eller delvis förbjuda odling av genetiskt modifierade grödor på fler grunder än miljö- och hälsorisker, exempelvis fysisk planering och etiska skäl.

Kommissionen presenterade i juli 2010 ett förslag om ändring av direktiv 2001/18/EG som ger medlemsstaterna möjlighet att nationellt begränsa eller förbjuda odling av GMO inom sina territorier. Förslaget omfattar GMO som redan är godkända för odling inom EU och som därmed har gått igenom en miljö- och hälsoriskbedömning. Enligt kommissionens förslag ska nationella begränsningar göras på andra grunder

än miljö- och hälsoskäl, eftersom dessa skäl redan beaktats i den riskvärdering som föregår ett EU-godkännande.

Kommissionens förslag klargör vidare att de grunder som anges för nationella begränsningar eller förbud ska vara i överensstämmelse med fördragen och i enlighet med EU:s internationella förpliktelser, till exempel WTO-bestämmelserna.

Utgångspunkten för regeringens ståndpunkt är att förslag på GMO-området bör syfta till ett närmande mellan medlemsstaterna och innebära en förbättring av tillämpningen av regelverket. Oförmågan att ta gemensamma beslut om tillstånd för GMO-användning och den utdragna beslutsprocessen är på sikt ohållbar. Det är även oacceptabelt att en pågående handelstvist med USA inte avslutas.

Regeringen har välkomnat kommissionens ansträngningar för att lösa problemen inom GMO-området men har också sett svårigheter med det förslag som presenterats. Regeringen är mån om att kärnan i GMO-regelverket, nämligen en vetenskapligt grundad riskbedömning från fall till fall av GMO, även i fortsättningen ska vara grunden för godkännande av GMO inom EU.

Under förhandlingarna 2012 har det danska ordförandeskapet kontinuerligt utarbetat reviderade kompromissförslag. Diskussioner har bland annat förts på vilka grunder nationella beslut om begränsningar eller förbud av GMO ska fattas. För regeringen har det varit viktigt att kommissionens förslag utvecklas till att vara i överensstämmelse med fördragen och WTO:s regelverk.

Sverige har därför tidigt framfört behov av klarlägganden gällande frågor rörande den inre marknaden och WTO för att kunna göra en helhetsbedömning. Den svenska inställningen har vidare varit att man nationellt inte ska kunna överpröva den hälso- eller miljöriskbedömning som redan gjorts på EU-nivå.

Det danska ordförandeskapet hade som ambition att nå en politisk överenskommelse vid miljørådet den 9 mars. Efter noggrant övervägande kom regeringen fram till att Sverige kunde stödja det kompromissförslag som danska ordförandeskapet presenterade i rådet. Vid miljørådet den 9 mars kunde rådet inte enas kring en politisk överenskommelse, eftersom en blockerande minoritet motsatte sig det kompromissförslag som lagts fram av ordförandeskapet. I dagsläget är det oklart om det danska ordförandeskapet kommer att ta upp frågan igen vid kommande miljøråd i juni.

Anf. 23 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Jag delar miljöministerns uppfattning att det är ohållbart att vi inte har en bättre gemensam ordning inom EU avseende beslut om GMO-användning. Frågan är komplex och den bör även i fortsättningen vara grundad i vetenskapliga riskbedömningar. I dag tar alla beslut avstamp i hälso- och miljöriskbedömningar, precis som ministern sade. Det är bra, men det är inte tillräckligt. Därför är det synd att det danska ordförandeskapets kompromissförslag har stoppats av en blockerande minoritet.

Det är bra att regeringen har ändrat uppfattning i enlighet med majoritetsbeslutet i riksdagens EU-nämnd och stöder det danska ordförandeskapets förslag. Vi socialdemokrater anser att försiktighetsprincipen

också ska vara bärande vid olika prövningar av såväl import som odling av GMO.

Det finns även brister i grundprinciperna kring hälso- och miljörisiker. Vi socialdemokrater anser att det också är något som bör beaktas, även om det är komplicerat i förhållande till exempelvis WTO:s reglemente, som ministern påpekade. Det är också så att vi måste ta hänsyn till odlingsvillkoren och även hur det ser ut med produktionen.

Fru talman! Jag tänkte exemplifiera vissa av de här stora problemen kring just odling och produktion av GMO-grödor, vilket heller inte tas hänsyn till i det gemensamma EU-direktivet. Det finns till exempel problem internationellt och globalt hos de producerande bönderna i Argentina. Deras arbetsmiljövillkor är riktigt dåliga.

Argentina och Brasilien är två väldigt stora producenter av GMO-producerade sojaböner. Det finns där exempel på att barnen till bönderna har fått i sig rikliga mängder av bekämpningsmedel vid födseln och därmed exponeras för betydande hälsorisker under resten av livet. Många bönder har drabbats av dödliga sjukdomar på grund av arbete vid fält som har blivit kraftigt besprutade med växtskyddsmedel som bland annat är förbjudna inom EU.

Den ökade användningen av bekämpningsmedel skapar också stora miljörisiker och hotar den biologiska mångfalden i de länder, till exempel Argentina, där GMO-odlingarna av sojaböner är mycket betydande och viktiga för landets export. De är samtidigt rent av hälsovådliga för alla dem som tvingas arbeta under usla och direkt farliga förhållanden.

Det här är något som åtminstone bör vara grund för en fortsatt diskussion inom EU. Är det skäligt, trots WTO:s regler, att främja import av sojagrödor som blir foder till boskap samtidigt som de som producerar börnorna utsätts för enorma hälsovådliga risker, långsiktiga risker för deras egen hälsa, skador som kan vara både bestående och till och med i vissa lägen dödliga?

Det finns exempel från länder där användning av bekämpningsmedel vid GMO-odling har ökat dramatiskt. Många av bönderna är i händerna på storföretagen och skuldsätter sig när de måste köpa in alltmer bekämpningsmedel.

Det är ett moraliskt dilemma, men jag och Socialdemokraterna anser att vi ska ta höjd för en diskussion i fortsättningen, även på EU-nivå. Vi kan inte ducka för det globala ansvaret i dessa frågor, även om de inte kan eller bör behandlas i det gemensamma EU-arbetet. Klarar vi det inte politiskt hoppas jag att vi via konsumentmakt kan få till stånd olika förändringar.

Det här tycker jag är en av de stora frågorna som vi måste titta närmare på i framtiden. Vågar vi anta den globala utmaningen? Det finns 15 miljoner bönder i dag som odlar GMO i olika former och funktioner, både till livsmedel och inom bomullsproduktionen. Hanterar vi inte de här frågorna har vi ett etiskt dilemma. Det är därför vi också anför etiska skäl, även om det är på nationell nivå.

Det finns goda exempel i Sverige på att man faktiskt kan odla proteingrödor till föda för boskap i stället för att importera sojaböner från till exempel Argentina och Brasilien.

Anf. 24 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Piry Niemi tar upp väldigt svåra problem. Jag kan inte säga annat än att jag håller med om problembeskrivningen, helt och fullt. Däremot är frågan: Vad gör vi åt den faktiska situationen? Det är ju otroligt problematiskt.

Sverige har när det gäller bekämpningsmedel, som också nämndes, haft en väldigt tuff linje i många år och gått före inom EU. Jag vet inte om åhörare, ledamöter och Piry Niemi kommer ihåg diskussionen om parakvat, ett väldigt farligt bekämpningsmedel. Sverige stämde till och med kommissionen för att få stopp på användningen av detta. Det handlade då inte bara om svensk nivå utan också om i EU importerade varor. Parakvat har orsakat förgiftningsfall men är också otroligt carcinogent. Det var ett exempel där det gick att från svensk sida driva de här frågorna och faktiskt få ett tydligt resultat.

GMO-frågan är mer bekymmersam. Där finns inte samma diskussion i de andra medlemsländerna. Det är mycket svårare att nå majoriteter i den frågan. Det bevisas av hur kompromissdiskussionen under danska ordförandeskapet har förts under väldigt långa och många möten i beredningsgruppen utan att det har gått att komma fram till ett resultat.

Jag kan bara redogöra för hur det majoritetsmässigt ser ut i miljørådet runt den diskussion som vi hade den 9 mars. Det var ett antal medlemsstater, inklusive Sverige, som uttalade sitt stöd för ordförandeskapets förslag, men en blockerande minoritet kunde inte stödja förslaget och betonade problemen med den inre marknaden. Det var Tyskland, Frankrike och Belgien.

Då kan man fråga sig vad den blockerande minoriteten menade att grunden var för deras motstånd mot kompromissförslaget. Ytligt sett innebär ju kompromissförslaget att enskilda länder får möjlighet att gå längre. Det är bra. Problemet är bara nästa steg, när odlingen är klar. När skörden ska säljas och det blir utsäde uppstår frågan hur det här hanteras på den inre marknaden. Där finns inte motsvarande möjlighet att kontrollera införsel av GMO-produkter. Det är ju ett problem. Det var anledningen till den blockerande minoriteten.

Dessutom diskuterades kompromissens förenlighet med WTO:s regelverk. De här länderna ville att miljögrunden för nationella beslut skulle återinföras i den operativa delen av kompromissförslaget. Kompromissförslaget var ju till vissa delar också urvattnat i förhållande till den EU-gemensamma lagstiftningen, särskilt i den del som gällde nationell miljöprövning föregående den eventuella överenskommelsen mellan bransch och enskilda medlemsländer.

Jag ser precis de här internationella problemen och ser fram emot att vi gemensamt kan diskutera hur vi ska hantera detta. Det är inte särskilt lätt.

Anf. 25 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Jag tar upp några exempel också när det gäller odling i Sverige. Så ser det säkert ut även i andra EU-länder. Det är högst rimligt att ansvarig myndighet ska kunna avstå från att ge tillstånd av andra skäl än miljö- och hälsoriskskäl.

Frågan om samexistens återkommer ofta. Finns det risker för spridning till icke-GMO-grödor? Om det är så, finns det risker för att GMO-grödor kan blandas med konventionella grödor och ekologiskt odlade grödor och så småningom hamna i mat utan att maten blir GMO-märkt? Pollinering är en fråga som ofta diskuteras, vidare spridning via fåglar, insekter och vinden och så vidare. Det finns också utmaningar avseende lagring och transport. Det är också där som de största riskerna föreligger för närvarande.

Hur regleras skadestånd i dessa ärenden om traditionella odlare drabbas? Vems är ansvaret?

Det finns också en stor rädsla och skepsis hos konsumenterna avseende GMO. Den oron måste givetvis också tas på allvar. Många konsumenter känner intuitivt att det är inga bra saker de stoppar i sig. Även om det finns en GMO-märkning finns det ändå en stor risk för, och känsla av att det förekommer, fusk, till exempel inblandning i råvaror i maten som de inte har kunnat kontrollera, som även ministern anger. Allt detta gör att konsumentmakten måste beaktas i sammanhangen, även om EU på något vis ska samsas om ett gemensamt regelverk.

Det finns också bra saker med GMO. Det finns de som påstår att GMO ska lösa världssvälten. Jag är inte helt säker på det, men självklart har grödor som är modifierade så att de kan stå emot insektsangrepp en stor potential även i framtiden. Samtidigt har mängden nya skadeinsekter ökat dramatiskt under de senaste 15 åren. Det finns risk för ökad herbicidtolerans, det vill säga tolerans hos grödorna mot bekämpningsmedel. Det kan leda till ökad användning av bekämpningsmedel och på det viset också ökade risker för bönder och biologisk mångfald. Riskerna för spridning till vattenlagring ökar – med alla problem som det medför.

Jag håller med ministern i sak om att det danska kompromissförslaget förvisso kan vara en aning urvattnat, men det är ändå ett steg i rätt riktning. Dessa diskussioner har förekommit i så pass många år, och man har inte kommit ett enda steg framåt. Det är vällovligt att det danska ordförändskapet ändå tar initiativet och försöker driva på och få till stånd något slags förändring, aktiviteter, effekter, steg mot någon form av gemensam EU-norm som alla länder kan samsas om.

Det är högst skäligen att även svenska regeringen driver på i frågorna. Regeringen ska försöka höja nivån från nationell nivå och EU-nivå till internationell nivå. Ministern anger WTO:s reglemente, och det är bra. Vad är det som ska ingå? Vilka hänsyn ska tas? Vilka möjligheter ska ges?

Vi är för en fri handel i världen. Det är viktigt att länder kan exportera och importera. Samtidigt måste vi fundera över vilka effekter det ger i de länder GMO produceras. Är det mödan värt för oss att importera produkter där vi med bestämdhet vet att till exempel bönder drabbas oerhört hårt av stora skador, skuldsätts, till och med tar sina liv? Det finns exempel i Indien där bönder har skuldsatt sig så mycket att de inte klarar att betala tillbaka pengar till storföretagen eftersom det har förköpt sig på bekämpningsmedel.

Frågan är komplex. Jag välkomnar att regeringen tar frågan på så stort allvar och driver på i det gemensamma EU-arbetet.

Anf. 26 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Det här är sannerligen inget lätt ämnesområde.

Låt oss titta på de regler som finns. Interpellanten nämnde gränsvärden för GMO i mat. Där finns en reglering, 0,5 procent. Det finns också en reglering för märkning. Men tröskelvärden för inblandning av GMO i konventionellt utsäde är en annan sak. Det innebär att när vi har ställt frågor har kommissionen sagt att man inte ser något större problem med inblandning av GMO i konventionellt utsäde. Det gör vi. Det gör inte de. Det har sagts att man avvaktar med att ta fram ett tröskelvärde på utsäde. Hur det arbetet bedrivs är i dagens läge oklart. Kommissionen har sagt att man har ambitionen att uppfylla detta uppdrag. Det innebär att ministerrådet fortsätter att ställa frågor men att kommissionen inte kommer fram.

Eftersom varor flödar över gränserna på inre marknaden, det finns en reglering för mat men inte för utsäde, är det lätt att det kommer GMO-påverkat utsäde in i Sverige. Det kan finnas många skäl till det. Man kan vilja testa nya saker, det handlas billigare eller ingår i någon annan överenskommelse. Det är svårt att i praktiken följa upp, för att inte säga omöjligt.

Därför finns ett stort värde i att ha gemensamma regler på den inre marknaden som gäller alla. Det är den garanti vi kan ha i sammanhanget.

För fyra år sedan begärde miljørådet genom rådsslutsatser att kommissionen skulle rapportera om socioekonomiska följder av direktivet 2001/18 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer. Då tog kommissionen fram ett vägledande frågeformulär. Där fanns ekonomiska och sociala följder med – jordbrukets hållbarhet, miljökonsekvenser och andra följder. De svar som kom in omfattade underlag från ministerier, regionala myndigheter, branschorganisationer, ideella organisationer, forskningsinstitut och enskilda. Sverige skickade också ett tydligt svar baserat på en remiss till organisationer och myndigheter i Sverige.

De underlag som kom in till kommissionen var inte enhetliga, bestod antingen av åsikter eller inte underbyggda rapporter. Det innebär att det finns ingen bedömning från kommissionen, ingen enhetlig syn på vad socioekonomiska kriterier är eller hur de ska mätas och jämföras mellan medlemsstater.

Vi har en svår situation på båda de områden som interpellanten tar upp. Det gäller de socioekonomiska aspekterna globalt av odling av GMO och tröskelvärden i konventionellt utsäde. Området är svåröverblickbart och svårkontrollerat i dagens läge. Jag ger interpellanten rätt i det, fru talman.

Anf. 27 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Jag funderar mycket på hur man ska komma vidare i en svår och komplex fråga.

Det danska ordförandeskapet har kommit vidare i att försöka ge sig tid till att grubbla om de problem som ministern beskriver. I de små stegens kompromisspolitik som EU många gånger handlar om, att få 27 länder att enas om något gemensamt, är försöket att komma vidare lite historiskt. Det är positivt.

Det kommer aldrig att bli 100 procent bra eftersom det alltid kommer att finnas EU-medlemsländer som kommer att vara missnöjda. Däremot kan de lösa ut en del av de svåra knäckfrågorna och samtidigt enas om ett antal mindre svåra knäckfrågor och ha ett gemensamt reglemente, precis som ministern efterfrågar. Det är ett första steg.

Nästa steg måste handla om att utvärdera socioekonomiska konsekvenser. Vad händer då? Om man inte kan enas nu kan man ändå enas om fysisk planering eller att vissa medlemsländer har rätt att säga ifrån tack vare att de har den typen av odlingsförutsättningar. Det kanske finns starka organisationer inom respektive land som känner en oro inför att GMO-grödor odlas eller importeras till landet – av olika skäl. Då måste man våga ta de nationella hänsynen i det gemensamma regelverket och peka ut dem på ett någorlunda balanserat sätt. Det ska inte bara bli en fråga om att den som skriker högst får mest inflytande. Jag upplever det så att Tyskland och Frankrike har gjort det i sammanhanget. De är inte helt oviktiga i EU-gemenskapen.

Jag ger mitt fulla stöd till regeringens fortsatta arbete. Vi kommer att bistå så långt vi kan från Socialdemokraterna.

Anf. 28 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Jag instämmer i recensionen av det danska ordförandeskapets arbete. Man har lagt ned otroligt mycket kraft och tid på att komma framåt och samla en större grupp stater runt sitt kompromissförslag.

Under ett skede i förhandlingen trodde vi att vi skulle komma fram genom att vissa medlemsstater bara kunde stödja den första delen i kompromissförslaget. Förslaget består ju av två delar. Den första delen omfattar en överenskommelse med GMO-producenterna om att undanta odling. Men det här gick inte igenom i förhandlingarna, för en annan grupp stater menade att det var otroligt problematiskt om den andra delen togs bort därför att det skulle kunna underminera arbetet med riskbedömningar som görs på EU-nivå. Där blev vi stående, och därmed blev det inget beslut på miljørådet.

Jag tror att vi måste fortsätta att gemensamt pressa kommissionen att komma fram med ett bättre underlag när det gäller den socioekonomiska delen. Jag tror att det kan finnas andra områden på planeringssidan som man skulle kunna diskutera.

En fråga som vi också måste arbeta mer med, för de länder som nu vill ha väldigt skarpa regler, är risken för att GMO-odlad gröda tar sig över i form av utsäde till dessa länder, alltså kontrollfunktionen. Det är problematiken på den inre marknaden – alla regler är gemensamma utom just på det här området. Där finns en hel del svåra saker att diskutera.

Jag ser fram emot ett fortsatt samarbete i dessa frågor, för det är svårt och vi behöver diskutera det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 29 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare, wherever you are! Gunilla Carlsson i Hisings Backa har frågat mig om ett godkännande av Försvarsmaktens ansökan är förenligt med de svenska miljömålen och EU-fördrag.

Bakgrunden till Gunilla Carlssons fråga är att miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län den 21 december 2010 lämnat Försvarsmakten tillstånd enligt miljöbalken till militär verksamhet vid Göteborgs skärgårdsskjutfält. Detta beslut överklagades till mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt som med ett eget yttrande överlämnat ärendet till regeringen för prövning. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet, i Miljödepartementet.

Våren 2009 beslutade riksdagen om den försvarspolitiska inriktningen. Försvarsmakten ska bidra till målen för vår säkerhet och till målet för det militära försvaret genom att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer lösa sina uppgifter. Försvarsmakten ska kunna försvara hela Sverige. För att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sin personal är det nödvändigt att myndigheten har tillgång till ändamålsenliga områden för övningar.

Miljö kvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. De kan därmed ge vägledning vid tillämpningen av miljöbalken avseende bedömningen av vad en hållbar utveckling innebär, men de är i sig inte juridiskt bindande. Skjutfält är sådan miljöfarlig verksamhet som omfattas av tillståndsplikt enligt miljöbalken. Balkens krav innebär att en samlad prövning görs av de olika miljöeffekter som en verksamhet riskerar att medföra. En sådan prövning är viktig för att vi ska kunna upprätthålla skyddet för människors hälsa och för miljön.

Vid handläggningen av förvaltningsärenden eftersträvas alltid att den ska ske snabbt och effektivt utan att rättssäkerheten eftersätts. Jag kan inte föregripa regeringens beslut i ärendet, så frågor om eventuella brister och ett eventuellt inhämtande av ytterligare kompletteringar i ärendet kan jag därför inte uttala mig om, annat än rent generellt, men jag kan försäkra Gunilla Carlsson om att regeringens beslut kommer att vara förenligt både med vår lagstiftning och med våra internationella åtaganden på miljöområdet.

Anf. 30 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret, även om jag inte tycker att jag fick något klagande svar på min fråga. Min fråga till miljöminister Lena Ek var om hon tycker att ett godkännande av Försvarsmaktens ansökan om utökad skjutverksamhet i Göteborgs skärgård är förenligt med de svenska miljömålen och EU-fördrag.

I dag ligger denna fråga på regeringens bord, efter att beslutet i miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län har överklagats till mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. De har med ett eget yttrande överlämnat ärendet till regeringen. Alltså ligger det nu på Lena Eks bord.

*Svar på
interpellationer*

I Göteborgs södra skärgård finns det ett trettio-tal öar med ett unikt djurliv med naturreservat på både Vrångö och Vargö. Öarnas befolkning ökar, och här bor ungefär 5 000 människor året runt. Under sommartid ökar befolkningen till 10 000–12 000 personer som bor i området och som också skulle beröras av detta beslut.

Göteborgs södra skärgård är den mest tätbebyggda skärgården i hela Sverige. Det är ett levande samhälle med mängder av verksamhet, till exempel rederier, småbåtsvarv och restauranger. Men här finns också förskolor, skolor och äldreboenden.

För göteborgarna är skärgården en helt unik tillgång, där man kan ta del av ett rikt djur- och naturliv och på ett enkelt sätt ta sig ut till skärgården för sol och bad under sommartid. Skärgården är också viktig för turistnäringen. När man marknadsför Göteborg marknadsför man den unika skärgården, som är bra för Göteborg men också för hela Sverige och lockar dit mängder av turister. Men försvarets ökade skjutverksamhet är en allvarlig nackdel för att utveckla Göteborg som turistmål.

Göteborgs stad har också påvisat en önskan om att kunna uppföra ytterligare bostäder i skärgården – det är en attraktiv miljö, och det ligger redan i dag detaljerade översiktsplaner för nya bostäder. Om försvarets begäran går igenom är det stor risk att länsstyrelsen inte kommer att bevilja de detaljplaner som ligger för nya bostäder på bland annat Styrso och Brännö. Då hindrar man utvecklingen för södra skärgården i Göteborg.

Det nya tillståndet tillåter försvaret att skjuta 115 dagar per år och avlossa 1,3 miljoner skott. Det motsvarar ett skott var femte sekund. Dessutom har de fått tillstånd till stora nationella och internationella övningar när som helst på året.

Den utökade skjutverksamheten strider mot miljöbalken 2 kap. 9 §. Bullerutbredningen har påvisats gå långt in över där människor nu bor och där de utövar friluftsverksamhet. Man söker också tillstånd för att få skjuta under 70 nätter. En sådan omfattning kommer rimligen att påverka det allmänna hälsotillståndet genom störd nattsömn.

I den miljökonsekvensbeskrivning som är gjord har bullerutredningar för respektive vapenslag presenterats. Den visar den utbredning som ett skott eller en sprängning ger, men inte vad den sammanlagda effekten blir då flera vapen används samtidigt men också stridsbåtar och helikoptrar.

Jag ställer frågan igen: Anser miljöministern, med det bristfälliga underlag som regeringen nu har för att fatta beslut i en så viktig fråga, att det är möjligt att godkänna Försvarmaktens ansökan om utökad skjutverksamhet i Göteborgs skärgård?

Anf. 31 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Det är väldigt svårt att mitt under prövningen av ett ärende hos regeringen ta en interpellationsdebatt, eftersom man konstitutionellt inte får föregripa prövningen. Jag tycker ändå att det är värdefullt att vi har den här diskussionen i dag, eftersom den ger Gunilla Carlsson möjlighet att framföra ett antal åsikter och fakta och saker som diskuteras hemma i området.

Försvarsmakten är en självständig myndighet. Riksdagen beslutar utifrån en proposition om försvarets inriktning. För att Försvarsmakten ska kunna leva upp till de krav som vi i regeringen och riksdagen ställer på den, bland annat att den ska kunna försvara hela vårt land med dess olika klimat- och naturtyper, krävs tillgång till olika områden att öva på.

Försvarsmakten har sedan i nästa steg att avgöra vilka behov man har i olika delar av landet. Därefter ska i ett tredje steg Försvarsmaktens önskemål vägas in i en miljöprövning.

Miljöprövningsdelegationen har beslutat att lämna Försvarsmakten tillstånd enligt miljöbalken, men det har förenats med ett antal tydliga villkor. Beslutet från Miljöprövningsdelegationen har sedan överklagats till mark- och miljödomstolen, som i ett sjätte led har överlämnat ärendet till regeringen med ett eget yttrande som man har skickat med.

Där står vi nu, mitt i en prövning av ett anhängiggjort ärende hos regeringen. Det innebär att jag inte kan uttala mig i det enskilda fallet. Jag är till och med förhindrad att göra det. Men jag lyssnar gärna på de argument som framförs och som jag förstår diskuteras mycket.

I beredningen deltar flera departement. Generellt har regeringen naturligtvis alltid möjlighet att begära in kompletteringar i ett ärende eller remittera ärendet till den eller de myndigheter som behövs för yttrande över speciella frågor som behöver belysas i ärendet.

Anf. 32 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):
Fru talman! Tack för svaret!

Den här frågan är aktuell inte bara i Göteborg, utan det handlar om flera andra ställen i landet, där det hörs starka protester mot att Försvarsmakten vill genomföra ytterligare utökade skjutövningar.

I veckan meddelade Försvarsmakten att man ska minska antalet dagar med provskjutningar i sjön Vättern jämfört med det förslag som man hade från början, detta efter omfattande protester från de boende runt Vättern.

I ärendet om Göteborgs skärgård verkar ingen ha lyssnat, även om Lena Ek säger att hon är intresserad av vad jag säger i debatten i dag. De här frågorna har faktiskt diskuterats under ganska lång tid.

Det har tidigare varit interpellationsdebatter här, men då med försvarsminister Tolgfors, som hänvisade till att han inte kunde uttala sig eftersom frågan inte låg på regeringens bord. När man bereder frågan har jag full förståelse för att man kanske inte kan uttala sig från regeringens sida. Men då hänvisade försvarsministern till att frågan inte låg på regeringens bord, och nu ligger den där.

Det är intressant att veta hur mycket man kommer att lyssna och ta till sig av alla de synpunkter som finns. I Göteborgs stad är man överens mellan de olika partierna om att man inte vill ha den utökade verksamheten. Man godkänner verksamheten på den nivå som den ligger i dag. Men det handlar om en enorm utökning av tillståndet, och dessutom ska de nationella och internationella övningarna ligga utöver det.

Det hade varit intressant att veta: Hur lång tid kommer processen att ta? Ministern sade att hon generellt kunde säga att man lyssnar av och ger möjlighet för människor att komma in med synpunkter och att man också eventuellt kan skicka ut frågan på remiss.

Hur har miljöministern tänkt här? Har man tänkt att lyssna av både Göteborgs kommun och de boende i skärgården? Det har man ju inte brytt sig om tidigare i processen. Det handlar också om att skicka ut frågan på remiss, så att många får möjlighet att föra fram hur man ser på frågan.

Hur lång tid kommer beredningen att ta? När kommer man att kunna ge ett besked till alla de oroliga människor som jag vet nu sitter och följer debatten? Det är de som bor ute i skärgården och som faktiskt funderar över om det går att bo kvar, när de ska skjuta så mycket i det område där det finns barn och gamla, där man går i skola och förskola och har hela det naturområde som finns i skärgården.

Jag skulle vilja ge miljöministern chansen här i dag att tala om hur processen kommer att gå vidare från Miljödepartementets sida.

Anf. 33 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Tidsmässigt kan jag säga att motsvarande ansökan när det gäller Stockholms skärgård kom in för ett år sedan och att det fortfarande finns en del utestående frågor där. Ärendet gällande Göteborgs skärgård kom in i januari. Vi kan räkna med att det tar minst ett år att hantera ärendet. Det beror på att det ska ske samråd med andra myndigheter och verksamheter.

Generellt kan jag säga att samråden är en viktig del i prövningsförfarandet. De som är berörda av ett ärende som bereds i Regeringskansliet kan mycket väl uppvakta regeringen. Jag kan här och nu lova att om intressenterna i Göteborgsområdet vill göra en sådan uppvaktning för att diskutera sina argument med Miljödepartementet ska jag väldigt gärna ta emot och lyssna för att också föra in de åsikterna i beredningen under ärendets gång – alldeles självklart. Det kan vi ta som ett resultat av den här interpellationsdebatten.

Det finns ett Natura 2000-område, Vrångöskärgården, och också ett naturreservat, Vrångö, som ligger utanför skjutfältet men i dess omedelbara närhet.

Det finns en särskild ordning i miljöbalken för hur verksamheter i närhet av Natura 2000-områden prövas, innebärande att verksamhetsutövaren måste söka tillstånd för att bedriva verksamhet som på ett negativt sätt kan påverka just Natura 2000-områden. De är ju utpekade av en särskild anledning. Det kan jag säga här, återigen rent generellt.

Anf. 34 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Tack, miljöministern, för svaret! Jag skickar det vidare – jag tror att många sitter och lyssnar i dag. Nu har ni en uppmaning från mig och miljöministern att faktiskt uppvakta miljöministern i den här frågan, för den är jätteviktig för alla de människor som bor ute i skärgården men inte bara för dem utan för alla göteborgare, som har möjlighet att åka ut och bada och ta del av det naturliv som finns, och för alla de fåglar och andra djur som lever ute på öarna och som påverkas redan i dag av att militären har sina skjutövningar där. Vi ser att utvecklingen för fåglar inom vissa områden är sämre därför att de inte trivs när det skjuts.

Redan nu har försvaret lämnat efter sig en hel del material ute på öarna men också i vattnet. Hur påverkar det vattenkvaliteten i skärgården?

Jag hoppas verkligen att miljöministern tar med sig all den oro som finns. Jag vet att några av de skärgårdsbor som har startat ett nätverk har träffat miljöministrarnas politiska tjänsteman, som hade blivit förvånad över att det bodde så många människor i området. Bara det gör att man blir förtvivlad, om man lägger fram ett sådant förslag utan att tänka på att det bor 5 000 människor året runt där det ska hagla skott runt öronen – det är inte speciellt trevligt.

Tack så jättemycket för svaret! Du kommer nog att få ett och annat besök under året.

Anf. 35 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Jag är generell av den åsikten att departementen ska vara öppna och lyssna på människor, så jag ser fram emot en sådan dialog.

Jag kanske ska börja med att besvara den del som handlar om nedskräpning. Generellt regleras det i försvarets miljötillstånd. Några av villkoren anges där.

Generellt har försvaret ansvar för miljöskador som man orsakar. På vissa ställen finns det också särskild plikt att städa bort ammunitionsrester. Försvaret ska verka för att användningen av bly minskar och att man i stället använder ersättningsprodukter. Samma villkor gäller för kemikalier och avfall. Tillsynsmyndigheten får föreskriva om undersökning, riskbedömning och sanering av förorenade områden.

Miljökonsekvensbeskrivningar krävs vid prövningar av vissa typer av tillstånd för miljöfarlig verksamhet. Där är reglerat att den miljöpåverkan som verksamheten innebär ska redovisas. Syftet är att få en samlad bedömning av verksamhetens effekter och av konsekvenserna på människors hälsa och på miljön. Det är det denna prövning innebär.

Slutligen vill jag tacka för en viktig interpellationsdebatt. När vi väger samman olika samhällsintressen – vi behöver ett försvar som behöver öva, och vi behöver också skärgården och dess värden – måste vi hitta en balanspunkt. Bästa sättet att göra det är att mötas och diskutera, så därför vill jag tacka för denna diskussion.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2011/12:263 om etanolen som fordonsbränsle

Anf. 36 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman, ärade ledamöter och åhörare! Johan Löfstrand har frågat mig vilka styrmedel som jag avser att ta initiativ till för att rädda etanolen som fordonsbränsle.

I bakgrunden till frågan skriver Johan Löfstrand att avskaffandet av möjligheten till nedsatt förmånsvärde för etanolbilar från den 1 januari 2012 har bidragit till att andelen etanolbilar av miljöbilarna har minskat.

Syftet med nedsättningen av förmånsskatten är att stimulera introduktionen av bilar med ny miljöanpassad teknik. När den nya tekniken är

etablerad på marknaden finns inte längre behovet på samma sätt. Tekniken i etanolbilarna är i dag väl etablerad, och det är inte mer än marginellt dyrare för biltillverkaren att tillverka en etanolbil än en vanlig bensinbil.

Etanolbilarna omfattas emellertid fortfarande av den generella nedsättningen av förmånsvärdet för miljöbilar som innebär att förmånsvärdet för etanolbilar sätts ned till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för en jämförbar bensinbil i de fall etanolbilen skulle vara dyrare än vanliga bensinbilar.

Vidare skriver Johan Löfstrand att det finns en osäkerhet om hur länge skattebefrielsen för etanolen i E85 kommer att finnas kvar.

Så är det inte. Sverige har av EU-kommissionen fått godkänt att befria etanolen och andra biodrivmedel från både energi- och koldioxidskatt, så länge som överkompensation undviks, till och med den 31 december 2013, det vill säga nästan två år till.

Inom Regeringskansliet pågår nu en översyn av miljöbilsdefinitionen. Inom ramen för denna översyn är en viktig aspekt att säkerställa att det även fortsättningsvis är de bilar som har lägst bränsleförbrukning och utsläpp av fossil koldioxid som premieras.

Regeringens långsiktiga prioritering är att Sverige år 2030 ska ha en fossiloberoende fordonsflotta. Regeringen avser att tillsätta en utredning för det fortsatta arbetet med detta, och bedriver även ett långsiktigt arbete med att samordna och utveckla de ekonomiska styrmedlen på energi- och klimatområdet, inklusive transportområdet. En av de frågor som behandlas i detta sammanhang är hur stödet till biodrivmedel ska hanteras efter att EU:s statsstödsgodkännande har löpt ut.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2013 med bland annat förslag till långsiktiga och kostnadseffektiva styrmedel för biodrivmedel på marknaden.

Anf. 37 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Fru talman! Jag tackar miljöminister Lena Ek för svaret. Ministern säger i sitt svar att syftet med den tidigare nedsättningen av förmånsvärdet var att stimulera miljöanpassad teknik och att stödet inte längre behövs.

Men tittar man på statistiken visar den något helt annat. År 2010 såldes det 35 000 etanolbilar; 2011 var siffran 15 000. Tittar man på hur stor marknadsandel etanolbilarna har kan man se en liknande trend. År 2010 hade etanolbilarna ca 12 procent av marknaden; 2011 hade man ungefär 5 procent av marknaden. Under de två första månaderna 2012 ligger siffran på ungefär 3 procent. Marknadsandelen för etanolbilar sjunker alltså hela tiden.

Kan man då inte fundera på om stimulansen borde ha funnits kvar?

Samtidigt ser vi att försäljningen av dieslbilar ökar. I Stockholmsregionen har antalet dieslbilar tredubblats under de senaste tio åren. Under 2010 var andelen miljöbilar som var dieslbilar över 60 procent.

Man ska vara medveten om att det finns stora problem med diesel som fordonsbränsle. I storstäderna har man problem med olika typer av partiklar, och kvävedioxidhalterna i Stockholm och Göteborg ökar. Detta finns dock inte med när regeringen diskuterar hur man ska åstadkomma den framtida fossiloberoende fordonsflottan.

Min fråga kvarstår. Hur ska regeringen med den politik och de stimulanser som man i dag har kunna nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030?

Ministern sade vidare i svaret att man jobbar på en ny miljöbilsdefinition. Det är bra. Ministern sade: "Inom Regeringskansliet pågår nu en översyn av miljöbilsdefinitionen. Inom ramen för denna översyn är en viktig aspekt att säkerställa att det även fortsättningsvis är de bilar som har lägst bränsleförbrukning och utsläpp av fossil koldioxid som premieras." Ja, det är väl en bra definition. Men om man har väldigt högt ställda mål, det vill säga att vi ska ha en fossiloberoende fordonsflotta 2030, räcker inte denna definition.

Borde vi inte snarare premiera bilar som inte drivs av fossila bränslen än dieslbilar och andra bilar som visserligen släpper ut mindre koldioxid än den äldre fordonsflottan men som i realiteten inte kommer att bidra till att uppnå regeringens mål om en fossiloberoende fordonsflotta?

Jag frågar ännu en gång: Anser ministern att man kommer att nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030? Och vad ska man göra för att stimulera sådana bränslen som inte är fossila bränslen, till exempel etanol?

Anf. 38 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Jag instämmer kanske inte helt men till stora delar i Johan Löfstrands beskrivning av situationen. Ibland när jag möter industrin frågar den efter långsiktiga styrmedel från regeringens sida. Låt mig upprepa de tre mest långsiktiga styrmedel vi har i dag som också är tre klimatmål.

Vi ska minska utsläppen av växthusgaser med 40 procent till 2020. Det är ett tufft mål som kommer att innebära många svåra beslut i olika samhällssektorer.

Vi ska ha en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. Det är också ett tufft mål, och det är unikt i världen. Det är ett långsiktigt styrmedel som kommunal upphandling, biltillverkare och regionala trafikplanerare har att förhålla sig till.

Det mest långsiktiga styrmedel vi har är att Sverige ska vara klimatneutralt 2050.

Det är ett 40-årigt styrmedel. Det innebär att det tar hänsyn till de flesta investeringshorisonter som finns i det svenska samhället i dag.

Användningen av etanol har gått ned i Sverige. – Jag tycker inte heller om det. – Det finns olika anledningar. En anledning kanske finns i miljöbilsdefinitionen. En annan anledning är att etanol har fått ett oförtjänt dåligt rykte. Det beror på att många av dem som debatterar de här frågorna inte kan skilja på det som jag brukar kalla finetanol och fuletanol.

Fuletanol, amerikansk majsetanol, har en livscykelanalys som är helt förödande. Man använder en och en halv gång mer energi för att producera den energibäraren än man får ut när man använder bränslet. Det är naturligtvis fullständigt vansinnigt ur miljö- och klimatsynpunkt.

Däremot finns det etanol som tillverkas på ett sådant sätt att livscykelanalysen är alldeles utmärkt, och det är ett av de bästa drivmedel vi kan ha. Det gäller särskilt den etanol som tillverkas i form av kombinatproduktion där man använder fjärrvärme, som i Norrköping, för att koka

*Svar på
interpellationer*

massan och sedan tar ut etanolen. Om man lägger till ytterligare ett steg för att göra biogas av slurryn skulle det vara helt lysande. Då finns ändå alla näringsämnen kvar och kan användas till gödning eller som ersättning för industriproducerad soja, som vi diskuterade för en timme sedan i en annan interpellationsdebatt.

Det finns alltså stora möjligheter att skapa arbetstillfällen och att skapa en bättre miljö och ett bättre klimat.

Jag passar på tillfället att göra denna utveckling för att klargöra för åhörarna att vi måste sortera i frågorna när vi diskuterar etanol.

Jag tycker absolut att etanolbilar har en plats på den svenska bilmarknaden, åtminstone tills vi är framme vid vätgas som drivmedel; det lär dröja kanske 20–30 år.

Vi hanterar nu den här frågan i Regeringskansliet. Vi återkommer till den i VÅP:en och i höst. Ganska snart tillsätts en utredning som på bred front ska titta på hur vi ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta.

Anf. 39 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Herr talman! Det var skönt att höra att miljöministern tycker att etanol har sin plats. I budgeten kan man inte se den kopplingen. Det verkar vara Anders Borg och Finansdepartementet som bestämmer. Det är synd att det verkar vara Finansdepartementet som styr miljöpolitiken i Sverige i dag snarare än Centerpartiet och Lena Ek. Vi kanske ska ha bredare diskussioner om miljöfrågor och ställa interpellationerna till moderata företrädare; det verkar vara där man fastställer miljöpolitiken.

Jag tycker att etanolen är viktig. På kort sikt tror jag att etanol är ett av få alternativ för att vi ska kunna minska det fossila oberoendet. När det gäller alternativ som finns i dag och som regeringen stöttar och stimulerar finns det inte tillräckligt med biogas på marknaden för att tillfredsställa behoven. Det kommer att dröja ganska länge innan vi har en elbil som vem som helst kan köpa, och framför allt en elbil som man kan använda på samma sätt och som kommer att ge samma frihet som dagens bilar.

Jag tycker att diskussionen om etanol är viktig. Jag håller med om att man kan diskutera vad som är finetanol och fuletanol. I Sverige har det gjorts ganska stora investeringar i att tillverka bra etanol. Jag tycker att det är förödande med den politik som regeringen nu bedriver som innebär att vi inte kommer att ha några etanolbilar i framtiden. Det kommer att medföra att den industri som skapar arbetstillfällen och där aktörer har gjort stora investeringar inte kommer att ha möjlighet att frodas och utvecklas så som man trodde.

Regeringen har tidigare sagt att man ska stötta etanolen. Det stora problemet är att det inte finns någon långsiktighet. Regeringen ändrar sig väldigt snabbt. Att ha ett beslut som gäller till 2013 innebär ingen långsiktighet om jag ska köpa en bil som jag kanske ska ha i fem tio år. Det krävs mer långsiktighet, och det krävs spelregler som visar vad regeringen vill. När det gäller etanol är ovissheten stor i dag.

Regeringens mål om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 är faktiskt just ett mål. På frågestunden i går verkade det som om Lena Eks kollega Anna-Karin Hatt har ändrat sig. Hon konstaterade att detta inte är ett mål utan en vision. Det är kanske dit vi är på väg. Regeringens mål om en

fossiloberoende fordonsflotta 2030 har gått från att vara ett mål till att bli en vision. Den politik som man bedriver just nu visar att så är fallet.

Hur ska vi stimulera så att etanol fortsätter att vara ett bränsle? Tror Lena Ek att vi kommer att lyckas uppnå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030?

Prot. 2011/12:88
23 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 40 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag börjar från slutet i Johan Löfstrands inlägg.

Jag tycker precis tvärtom – det finns alldeles för lite visioner i svensk politisk diskussion. Jag skulle vilja se mycket mer av det. Vi ska naturligtvis ha fasta mål, nyckeltal och uppföljningar och allt annat.

Vi bör försöka tänka oss in i hur Stockholm kommer att se ut 2030 och vilken ökad livskvalitet det kommer att innebära när vi har nått målet om en fossiloberoende fordonsflotta. Det innebär ett helt annat slag av biltrafik och kollektivtrafik, en helt annan luftkvalitet och mycket högre livskvalitet. Det är fascinerande att tänka i de banorna och försöka föreställa sig hur Stockholm kommer att se ut då. Det är *ett* exempel, ett annat är att föreställa sig hur det kommer att se ut i övre Norrlands inland när vi ska organisera samhället så att man kan bo och leva där, när ungdomar kan ta sig till aktiviteter och man kan ta sig till arbeten och utbildningar. Vi kan också försöka föreställa oss hur vi använder it och nya transportmedel. För mig är det nerven i politiken, att försöka åstadkomma en sådan samhällsomvandling.

Inför vårpropositionen och inför den stora budgetpropositionen i höst diskuterar vi nu hela konceptet med alternativa bränslen, miljöbilsdefinitioner och hur det ska bädda för målet om en fossiloberoende fordonsflotta. Det hjälper oss naturligtvis med klimatmålet 2020, att dra ned med 40 procent.

Vi kommer att ge etanolen goda förutsättningar att vara viktig på bränslesidan även i fortsättningen. Jag kan hålla med om att det i miljöbilsdefinitionen har varit extra tungt just för etanolbilarna. Mitt mål är att se till att det blir en rebalansering mellan de olika bränsleslagen så att etanolen får bättre villkor.

Eftersom Johan Löfstrand också tog upp frågan om dieselmotorer vill jag säga att gränsvärdena för dieselmotorer kommer att skärpas både i Sverige och genom gemensam EU-reglering 2014. Det är ganska tuffa krav.

En halvering av gränsvärdet av kväveoxider från dieselmotorer 2014 genom EU-reglering kommer att betyda att dieselmotorerna kommer att se mycket annorlunda ut i fortsättningen. Det tror jag är bra.

Herr talman! Jag återkommer i nästa inlägg till frågan om luftpartiklar.

Anf. 41 JOHAN LÖFSTRAND (S):

Herr talman! Jag tackar för detta svar. Det är skönt att höra att miljöministern ändå ser problem i den politik som regeringen för. Tittar man på statistiken är det mycket uppenbart.

Jag ser fram emot regeringens kommande förslag om en ny miljöbilsdefinition. Jag hoppas att man där kommer att fokusera på att stimulera de icke fossila bränslena. Jag hoppas att man fokuserar på att faktiskt lyfta in andra saker än bara hur mycket koldioxid ett fordon släpper ut. Det finns, som miljöministern nämnde och som jag nämnde tidigare,

andra hälsoaspekter kring partiklar och annat. Om vi ska nå det mycket ambitiösa målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 handlar det faktiskt om att vi måste ta ett ordentligt kliv framåt.

Jag stod här i kammaren i förrgår och diskuterade övergripande miljösmål. På alla områden har regeringen ställt upp mycket höga mål. Men det finns ingen politik. Jag hoppas att regeringen och ministern kan lägga fram konkreta förslag på hur man ska lyckas. Den miljöbilsdefinition och de stimulanser som nu finns räcker inte. De motverkar snarare syftet att få en fordonsflotta som ska klara framtidens utmaningar och krav.

Jag ser fram emot att fortsätta denna diskussion och detta samtal med miljöministern. Jag tror nämligen att vi har mycket kvar att göra innan vi når detta mål, eller om det har blivit en vision från regeringens sida. Vi får väl se.

Anf. 42 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag ser fram emot det arbete som pågår i Regeringskansliet med vårpropositionen, med budgetpropositionen och med en miljöbilsdefinition. Det kommer att bli mycket viktiga steg för att nå det i regeringsförklaringen angivna målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030.

Vi har fler bränslen än finetanolen som vi ska använda i fortsättningen. Jag tror att det finns en stor potential för att utveckla produktion av biogas. Vi kan notera att även om supermiljöbilspremien diskuteras mycket har den ändå startat bättre än förväntat. Jag hoppas att det också ska gå bra.

När det gäller definitioner, bilskattefrågor och så vidare är jag mycket inspirerad av det franska systemet som kallas bonus-malus. Det bygger på polluter pays principle, alltså att de tyngre fordonen får högre avgifter. Fordon med stora utsläpp får större avgifter, vilket i sin tur subventionerar de fordon som är mer miljövänliga. Jag tycker att det är mycket inspirerande att titta på olika internationella exempel.

Jag har som miljöminister lanserat mitt stora arbete med klimatfrågorna – Färdplan 2050 – där vi sektor för sektor ska titta på vad som händer framöver och hur vi är på väg att nå de tuffa svenska klimatmålen. Jag hoppas att vi ska kunna fortsätta diskutera denna fråga också inom ramen för Färdplan 2050. Jag vill också tacka för en mycket inspirerande interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2011/12:272 om renovering av dricks- vattenledningar

Anf. 43 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ärade ledamöter och åhörare! Katarina Köhler har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkra och skydda dricksvattnet från förorening av den hormonstörande kemikalien bisfenol A. Frågan ställs med anledning av att det blir allt vanligare att renovera

vattenledningar inuti fastigheter med hjälp av hårdplaster där bisfenol A ingår.

En av de stora utmaningarna framöver i det svenska arbetet med kemikaliekontroll är att komma bort från nuvarande förhållande där konsumenter riskerar att utsättas för farliga kemikalier i sin vardag. Det gäller särskilt växande individer, från fosterstadiet till puberteten, och kvinnor i fertil ålder. Föräldrar ska kunna känna sig trygga i att de produkter som deras barn kommer i kontakt med inte är farliga eller skadliga, varken på kort eller på lång sikt. Regeringen gör därför under mandatperioden en särskild satsning på ökad kemikaliesäkerhet. Kemikalieinspektionen får en resursförstärkning om 25 miljoner kronor per år för att i samarbete med andra myndigheter genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag.

Det är i det sammanhanget av stor vikt att genomföra en kartläggning av i vilken utsträckning bisfenol A kan avges vid renovering av dricksvattenrör. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Jag hoppas kunna återkomma till riksdagen med besked inom en snar framtid.

Anf. 44 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det är bra att ni nu lägger extra pengar på arbete med kemikaliefrågorna. Det är vad jag tycker är bra i svaret. Sedan får man hoppas att de används på ett bra sätt.

Däremot är jag inte lika nöjd med det som ministern säger om att man ska genomföra en kartläggning av huruvida bisfenol A kan avges i vattnet efter renoveringar. Men jag återkommer till det.

Vi får allt fler nya ämnen som finns i våra livsmedel och i andra produkter, och det blir ett allt större problem. Det handlar om nya användningsområden och nya ämnen. Tyvärr hinner inte kunskapen riktigt med hela tiden. När det gäller till exempel bisfenol A finns det få studier. Det finns för lite kunskap för att vi ska veta hur stor risken är till exempel att ha dessa ämnen i vattenledningsrör. Detta är ett mycket stort problem.

När det gäller dessa dricksvattenledningar känner jag att jag ändå vill förklara lite mer. Tidigare, och även nu, har man använt det som vi kallar stambyten när man ska göra i ordning gamla och trasiga vattenledningsrör. Men under de senaste åren har det blivit alltmer vanligt att man hittar nya metoder. Denna så kallade *relining* är en av dem som ökar inte bara i Sverige utan i hela världen. Det material som vi vet att man använder innehåller bisfenol A. Man vet av de få studier som är gjorda att detta ämne i vissa situationer fällt ut.

Samtidigt handlar detta om vårt absolut viktigaste livsmedel, nämligen vårt vatten. Det finns inget livsmedel som är så viktigt. Därför menar jag att vi måste göra insatser i politiken i denna fråga. Vi får inte chansa på att detta ämne kanske fällt ut. Vi vet att bisfenol A är giftigt, och vi vet att det ger skador. Det liknar östrogenet, bland annat, och kan ge skador i fortplantningsorganen. Djurförsök har också visat att det kan hämma hjärnans utveckling.

Det är jättebesvärande när forskningen och vetenskapen säger att vi vet för lite. Vi vet i dag inte ens i vilka produkter bisfenol A finns och på vilket sätt vi exponeras. Därför menar jag att det absolut viktigaste måste vara att skydda och säkra dricksvattnet, och då tror inte jag att en kart-

läggning av hur detta fällt ut i vattnet är den viktigaste och främsta frågan att ta tag i. Jag vill återigen fråga miljöministern om det verkligen är det smartaste sättet att börja arbeta med denna fråga.

Anf. 45 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! EU beslöt i november 2010 att förbjuda användningen av bisfenol A i polykarbonatflaskor i nappflaskor från den 1 mars 2011. Marknadsföring och export av sådana nappflaskor förbjöds från och med den 1 juli förra året. I övrigt är användningen av bisfenol A oregerad inom EU.

Jag var som EU-parlamentariker, på grundval av ett antal väldigt oroande rapporter, med och såg till att EU fick fram detta förbud för nappflaskor. Eftersom det precis som Katarina Köhler säger inte fanns den mängd av vetenskapliga rapporter som krävs för att EU-systemet ska gå vidare kunde vi i alla fall få fram en begränsad reglering just av nappflaskor eftersom barn är särskilt känsliga och detta är något de har i munnen under en ganska lång tid i tidig ålder.

Så långt var det bra, men jag delar faktiskt interpellantens oro i ämnet. Danmark har enskilt nationellt infört ett förbud mot bisfenol A i material och ämnen i kontakt med livsmedel avsedda för små barn. Frankrike jobbar också med frågan, liksom Belgien och Sverige. Det är de länder inom EU som just nu är aktiva när det gäller bisfenol A-frågan.

För att det ska gå vidare i den stora kemikalielagstiftningen krävs det samlad kunskap och mer dokumentation. Danmark har detta särskilda uppdrag, och vi stöttar och jobbar väldigt nära med Danmark för att inom Reachsystemet – den europeiska kemikalieregleringen – få så mycket dokumentation att den samlade tyngden gör att EU:s kemikalieinspektion, alltså ECHA som finns i Helsingfors, tar sig an bisfenolfrågan.

Parallellt med detta finns det naturligtvis saker vi behöver göra. I samband med diskussionen i Bryssel fick Kemikalieinspektionen i Sverige i uppdrag att titta igenom den svenska användningen. Man kom fram till att det fanns oroande signaler och att det fanns anledning att fortsätta utredningen om bisfenol A.

Det jag tänker göra nu är att ta initiativ till ett uppdrag åt Kemikalieinspektionen, Boverket och Livsmedelsverket att kartlägga användningen och låta analysera om bisfenol A förekommer i vattnet. Detta uppdrag blir naturligtvis i dialog med berörda aktörer och med största möjliga insyn för allmänheten, just för att tydligt reda ut frågan vad som händer när ämnet finns i plaster som precis som Katarina Köhler beskrev i sitt förra inlägg används för så kallad relining av dricksvattenrör.

Jag kommer att försöka göra detta så snabbt som möjligt och även försöka påskynda arbetet så att vi snabbt får ett underlag som avgör om vi ska gå vidare med beslut i frågan eller inte. Jag delar nämligen Katarina Köhlers oro i sammanhanget.

Anf. 46 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag håller med, det är jättebra att vi åtminstone vet att små barn nu exponeras lite mindre för detta genom det förbud när det gäller nappflaskor som kom förra året. Det är jättebra. Men i dag vet vi också att bisfenol finns i material som till exempel lock

till barnmatsburkar och plastlådor vi har mat i. När man säljer varm mat i butiker vet vi att ämnet finns i förpackningarna.

Återigen: Det vi vet är att vattnet är vårt viktigaste livsmedel. Vi vet att bisfenol A är giftigt och kan ge skador. Det vi inte vet är hur det faller ut, i vilken omfattning och i vilka situationer. Det har gjorts några studier kring detta, och det man tror sig kunna säga – man vet alltså inte – är att om dessa vattenledningsrör inte blir förarbetade på ett riktigt sätt genom rening vid blästringen, vilket ska ske innan epoxin sprutas in, så att det är fukt kvar eller om röret inte blir rengjort till hundra procent riskerar det att lättare falla ut.

Den kartläggning miljöministern föreslår kommer förmodligen att ta väldigt lång tid och kommer förmodligen inte att ge oss det svar vi behöver för att kunna vara säkra på att metoden kan användas i våra dricksvattenrör. Därför menar jag att det absolut inte är det första att göra. Det är klart att vi ska jobba med kartläggning och ta reda på så mycket som möjligt, men i ett läge där marknaden på många sätt tycker att de olika reliningmetoderna är bra att använda i stället för stambyten är det de facto så att vi inte ens vet vilka fler material som finns och används vid dessa metoder. Vi vet alltså inte riktigt vad som händer och hur stora riskerna är.

Därför vore det väl smartare, miljöministern, att ge någon av våra myndigheter i uppdrag att faktiskt ta fram underlag för beslut som handlar om att vi helt enkelt säger att dessa material inte får komma i kontakt med dricksvatten. Det andra uppdraget borde vara att titta på metoder vi tycker att vi kan använda när det gäller renoveringar av vattenledningar.

Vi har en historia som har varit fruktansvärd på många områden, eftersom vi har kunnat för lite. Det handlar om hormoslyret, mediciner och en mängd olika områden där vi har material och ämnen som använts som vi vet har skördat många människoliv. Det är länge sedan, och då fanns inte kunskaperna. I dag har vi så mycket mer kunskaper, och därför borde det vara jätteviktigt att vi faktiskt sätter ned foten och säger att vi när det gäller vårt dricksvatten inte ska använda material vi inte är hundra procentigt säkra på är giftfria.

Anf. 47 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Visst är det så att kunskapen utvecklas hela tiden. Man kan ta flera exempel på hur kvicksilver har använts och förskrivits till patienter, eller hur bly har funnits i ansiktspuder. Det har vi lärt oss var fullständigt livsfarligt. Kunskapen utvecklas hela tiden.

När det gäller bisfenolen i Sverige kommer jag att ge ett uppdrag till Kemikalieinspektionen att tillsammans med Boverket och Livsmedelsverket både kartlägga användning och analysera hur, var, när och om bisfenol fälls ut i dricksvattnet.

Än så länge är det en misstanke, även om det är en välgrundad misstanke – det håller jag absolut med om. Därmed ska det undersökas. KemI har fått extrapengar och har möjligheter till detta, och jag kommer att ta det initiativet. Det tar lite tid, men jag kommer att sätta en tidsgräns för just frågan om relining och den eventuella användningen av bisfenol i vattenrör.

Samtidigt är det de långa processerna som pågår. Miljömålsberedningen arbetar med målet om en giftfri vardag och kommer i sommar

med resultatet av det, och där är alla partier representerade. Och jag måste säga att jag tycker att Miljömålsberedningen gör ett föredömligt arbete när det gäller att sätta ramverket för hur vi ska tänka med miljömål och etappmål. Jag ser mycket fram emot deras resultat. De studerar naturligtvis också detta väldigt nära. I Miljömålsberedningen finns som sagt alla partier med. Det är en väldig styrka för mig som miljöminister att Miljömålsberedningen finns så att vi kan nå överenskommelser redan där om hur vi ska åtgärda olika problem.

Det finns också ett nationellt utvecklingsprojekt hos Vinnova, vilket Livsmedelsverket deltar i, som också hör ihop med detta och som sagt med uppdraget till Kemikalieinspektionen.

Därmed gör vi så mycket vi kan för att snabbt komma fram med kunskap och beslutsunderlag för att kunna fatta beslut i närtid i de här frågorna. Jag är också väldigt engagerad i just det här problemområdet.

Jag skulle vilja reflektera en liten stund över den industri som arbetar på det här området och producerar de här produkterna, för det finns ju ersättningsmaterial. Man behöver inte använda just bisfenol A.

Jag funderar väldigt mycket över hur de företagsledningarna tänker som bestämmer sig för att introducera produkter på marknaden, eller fortsätta att sälja produkter på marknaden, som de själva vet innehåller en kemikalie eller en substans som finns på en lista över misstänkt svåra produkter och utreds av fyra fem länder inom EU. Det är ett väldigt risktagande för ett företag att göra det. Jag måste säga att jag inte riktigt förstår hur man kan fatta sådana beslut.

Från regeringens sida gör vi nu allt för att snabbt få fram kunskapen när det gäller bisfenol A och därmed ett underlag för att fatta de beslut som behöver fattas för att åtgärda det här problemet.

Anf. 48 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! Jag tänker på det som miljöministern sade om dem som producerar. Hon har helt rätt, det finns ju andra material i dag.

I Sverige producerar vi inga material som innehåller ämnet bisfenol. Problemet är att man gör det i mängder utomlands och att vi importerar det. Och vi har ingen aning om vad som finns i materialen som vi importerar. Kemikalieinspektionen säger att det är ett problem. Vi vet inte ens i vilka material och på vilka områden ämnet finns.

Det som Kemikalieinspektionen säger att man är tämligen säker på är att allmänheten exponeras, i alla fall en låg exponering, av bisfenol A i ganska stor omfattning. Men man kan inte säga i vilka material och på vilka områden. I dag tror man att det finns i alla sektorer i samhället, inom industrin såväl som inom hälsovården, livsmedelshandlingen och allt vad det kan vara. Det är ett problem.

Miljöministern hänvisade till det utredningsuppdrag som ni gav Kemikalieinspektionen 2010. Utredningens arbete har främst inriktats på att klargöra små barns tidiga och kontinuerliga exponering av bisfenol A och också att så långt det är möjligt beskriva den vuxna befolkningens exponering, framför allt för att få en uppfattning om fostrens och spädbarnens exponering via modern.

Det är så många delar i det här som man över huvud taget inte har tittat på.

Anf. 49 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ja, det kommer väldigt många nya kemikalier på marknaden. Det är oerhört svårt för svenska och europeiska myndigheter att hålla jämn takt och kunna kontrollera hela tillväxten av produkter och deras användning.

Jag var en av tre som förhandlade fram den europeiska kemikalie-regleringen Reach från parlamentets sida. Jag lade ned väldigt mycket jobb på det under ganska svårt motstånd från bland annat tysk kemikalie-industri.

Det som jag ville var att man skulle använda den kunskap som finns i Reachsystemet med registreringen, utvärderingen och det material som finns hos myndigheten för konsumentinformation, ungefär som vi gör med läkemedel i Fass. Det var fullständigt omöjligt att få majoritet för det. Jag fick visst stöd från EU-parlamentarikerna men inte när det landade i ministerrådet.

Det som finns kvar är en möjlighet för konsumenter att ställa skriftliga frågor om varor. Det kan man göra över internet. Det är en svarsperiod på 30 eller 90 dagar, en ganska lång tid. Den möjligheten finns alltså inte när man står vid disk och vill handla någonting. Men en planerande konsument kan faktiskt höra av sig för att fråga om vissa kemikalier. Det är alldeles otillräckligt.

Som Katarina Köhler påpekar är importen av blandade produkter till Sverige så stor att vi måste ha en europeisk reglering när det gäller mycket av denna. Vi arbetar med det. Jag har själv varit med och begärt att kommissionen ska titta på om vi kan komplettera med hormonstörande ämnen och cocktaileffekter i själva Reachregleringen. Det skulle vara ett bra steg framåt. Det är en lång uppförsbacke, men jag har i alla fall börjat dra i frågan.

Sedan kan jag försäkra att KemI verkligen använder det extra anslaget på ett alldeles utomordentligt sätt, men det kan vi prata om en annan gång.

Jag skulle vilja tacka för denna intressanta interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2011/12:294 om miljöprövningen och gruvnäringens tillväxtpotentialer

Anf. 50 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman, ärade ledamöter och åhörare! Tomas Nilsson har frågat mig om jag med ledning av Innovationsrådets förslag avser att skyndsamt ta initiativ till att genomföra förändringar för att tillgodose behovet av snabbare och effektivare miljötillståndsprocesser samt om jag avser att tillsätta en samordningsman för gruvnäringen.

Herr talman! Gruv- och mineralnäringen i Sverige är angelägen för regeringen. Den globala efterfrågan på mineralråvaror är en utmaning för en ansvarsfull och långsiktigt hållbar utvinning och produktion.

Under 2012 pågår arbetet med att ta fram en strategi för ett långsiktigt och hållbart nyttjande av Sveriges mineralresurser. Detta arbete leds av Näringsdepartementet och sker i samverkan med övriga departement.

Sveriges geologiska undersökning, SGU, bistår regeringen i utarbetandet av mineralstrategin. Regioner, lärosäten, länsstyrelser och berörda aktörer inbjuds att inkomma med inspel till arbetet.

Under arbetet kommer regeringen att ha en bred dialog med berörda aktörer från det offentliga, näringsliv och andra berörda aktörer. Mineralstrategin syftar till att ta ett helhetsgrepp om den svenska gruv- och mineralindustrins framtidsutmaningar och möjligheter. Strategin ska vara klar och lanseras i år. Något arbete med att därutöver tillsätta en samordningsman för gruvnäringen pågår därför inte inom Regeringskansliet.

Det nationella rådet för innovation och kvalitet i offentlig förvaltning, Innovationsrådet, som regeringen utsåg i maj 2011, har åtagit sig att under våren 2012 kartlägga och analysera processerna för olika slags miljötillstånd. Rådets kartläggning kommer bland annat att omfatta tillståndsprocesserna för gruvnäringen.

Miljötillståndsprocesserna kommer att belysas från olika aktörers perspektiv. Under kartläggningen ska bland annat mark- och miljödomstolar, kommuner och verksamhetsutövare liksom allmänheten ges möjlighet att lämna synpunkter. Flaskhalsar i processerna för miljötillstånd ska identifieras, och rådet ska lämna förslag på åtgärder och förbättringar till sommaren 2012, alltså ganska snart.

Att åstadkomma en effektiv miljöprövning som samtidigt säkerställer höga hälso- och miljöskyddskrav är en viktig del i ett långsiktigt hållbart nyttjande av Sveriges mineralresurser. Eftersom Innovationsrådet ännu inte har lämnat några förslag är det för tidigt att uttala sig om förslagen. Men jag kommer – det försäkrar jag – att med stort intresse ta del av dem när de kommer.

Anf. 51 TOMAS NILSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret, miljöministern! Jag tycker att innehållet har en del positiva inslag. Det är bra att regeringen börjar inse att gruvnäringen har en betydelse för Sverige. Det är bra att man har uppmärksammat problemen med dagens tillståndsprocesser och börjat se över hur de kan förbättras.

Jag skrev den här interpellationen för att återigen försöka belysa hur viktigt det är med moderna, snabba miljöprocesser utan att man sänker ambitionerna avseende miljö, skyddskrav och hälsoperspektivet. Alla är överens om att miljön är av största vikt och ska värnas väl.

Under de senaste åren har intresset för att öppna gruvor ökat. Det rör sig framför allt om traditionell brytning av järnmalm och sulfitmalm men också om en utvinning av ädelmetaller. Under 2011 pågick gruvdrift i 15 gruvor i Sverige varav 13 är mineralgruvor. Därutöver planeras på olika stadier av drift ytterligare 20 gruvor. Av dessa har koncession för bearbetning lämnats av Bergsstaten för 15 gruvor.

Sveriges gruvnäring är en tillväxtbransch. I vår tid är det dessutom en framtidsbransch som årligen investerar många miljarder. Gruvindustrin har möjlighet att växa kraftigt i Sverige. Ambitionen är att bli dubbelt så stor som den är i dag. Den förväntade sysselsättningsökningen bara inom gruvindustrin är 5 000 personer de närmaste fem åren. Denna ökning kommer indirekt att generera anställningar i verksamheter runt gruvindustrin. Man brukar säga att en gruvarbetare skapar sysselsättning för ytterligare 3 ½ person i samhället.

Gruvnäringen är ett av de fundament som byggt och bygger upp svensk ekonomi. Vi har därför ett gyllene läge att skapa förutsättningar för gruvbranschen att växa och samtidigt minska den svenska arbetslösheten. Gruvföretagen genererar miljarder till statskassan och bidrar till att trygga och bygga allas vår välfärd.

Herr talman! Med dagens tillståndsprocesser riskerar Sverige att gå miste om både tillväxt och nya jobb. Därför har frågan under en lång tid engagerat IF Metall och gruvklubbarna tillsammans med gruvföretagen. Gruvföretagen har även sagt att de är beredda att betala höjda provningsavgifter om mark- och miljödomstolarna får utökade resurser.

Med små insatser kan politiken göra skillnad. Det behövs extra resurser till och tydliga målformuleringar för tillståndsprovande myndigheter. Dessutom borde man omedelbart tillsätta en samordnare för gruvnäringen som följer och driver pågående processer i syfte att lotsa fram större investeringar. På samma sätt som för vindkraften kan man med små medel underlätta genomförandet av planerade projekt, och detta utan att behöva göra avkall på vare sig miljöambitioner eller hållbar utveckling.

Mina frågor är: Hur ser miljöministern på en samordnare enligt gruvindustrins önskemål? Avser ministern att tillgodose gruvindustrins behov av en samordnare?

Anf. 52 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Låt mig först instämma i Tomas Nilssons vision av gruvindustrins roll i det framtida Sverige och i det framtida Europa.

Som EU-parlamentariker ordnade jag ett seminarium i Bryssel tillsammans med utrikesminister Carl Bildt och näringsminister Maud Olofsson om Europas resurser. Det kom som en stor överraskning för många där nere hur stor andel av Europas resurser som finns i Sverige. 90 procent av all järnmalm produceras i övre Norrland, en tredjedel av EU:s totala produktion av guld och bly sker i Sverige, 12 procent av kopparkopparproduktionen, 17 procent av silverproduktionen och 25 procent av EU:s totala zinkproduktion sker i Sverige. Det är alltså betydande värden. Det är oerhört viktigt för europeisk industri och naturligtvis för människor som bor i de här områdena. De får framtidstro och arbetstillfällena och ser sina bygder utvecklas. Det är fantastiskt roligt att se. Det är också viktigt för svensk industri och för hela Europa.

Ett av mina favoritämnen är sällsynta jordartsmetaller. De är oerhört viktiga i ny miljöteknik av olika slag. I dagens läge importerar de tio viktigaste nästan till 100 procent till Europa. Men nu finns det antydningar om att det går att hitta en del av de här sällsynta jordartsmetallerna i våra svenska gruvor och i slagghögar, vilket gör det ännu mer intressant.

Det berör också människors livskvalitet ur miljösynpunkt. Det måste vi ta på allvar.

En stor del av interpellationen handlar om effektivare beslut i miljöprovningar. Då skulle jag vilja repetera den femstegsraket som vi har satt i gång och som jag har fördjupat. Vi jobbar mycket hårt med den. Det första steget är reformen av mark- och miljödomstolar. De ska ta ett samlat grepp på miljö, plan- och bygglag och fastighetsbildningslag. Tidigare gick det i olika system. Det är en väldig förenkling.

Vi har också koncentrerat B-ärendena och gett uppdrag till länsstyrelserna. När vi fattade det beslutet före jul sade jag att när det gäller B-ärenden, det vill säga enklare miljöbeslut, vill jag ha en maximal handläggningstid på sex månader i normalfallet. Det ska finnas särskilda skäl om det ska ta längre tid. Den reformen är beslutad av regeringen i december. Länsstyrelserna har, förutom att de förbereder förenklingen och förbättringen, också ett återrapporteringsuppdrag till Miljödepartementet om hur handläggningstiderna uppfyller detta. Tidigare har de varierat mellan 3 månader och 36 månader, och det är helt oacceptabelt. Här jobbar vi mycket konstruktivt och bra med länsstyrelserna när det gäller B-ärendena.

Det tredje steget är Nationella rådet för innovation och kvalitet, som Tomas Nilsson också nämnde. De kommer med förslag nu. Jag lovar att jag ska titta väldigt noga och intresserat på dem. Jag hoppas att de kommer med konstruktiva förslag.

Det fjärde steget är att det pågår ett arbete inom Miljödepartementet med nya bestämmelser för miljökonsekvensbeskrivningar för att det ska gå enklare och snabbare med bibehållen miljöintegritet, precis som Tomas Nilsson säger.

Vi jobbar också inom departementet med att förenkla och förtydliga beslutsprocesser.

Just nu håller jag alltså på med ett förenklings- och uppsnabbningsarbete i fem steg.

Anf. 53 TOMAS NILSSON (S):

Herr talman! Tack för svaret, miljöministern! Det är kul att vi är överens om att gruvindustrin är viktig för Sverige. Det är givetvis av största vikt att vi får fram åtgärder för att effektivisera tillstandsprocesserna. Det är också viktigt om företagen ska kunna vara konkurrenskraftiga.

I takt med att världen blir rikare och fler får ta del av välståndet pekar alla prognoser på en fortsatt efterfrågan på råvarorna. Jag tycker att det har funnits skäl att känna oro inför regeringens passivitet när det gäller gruvnäringens framtida utveckling. Gruvnäringen har stor betydelse för svensk ekonomi, som jag har sagt tidigare. Den stora internationella efterfrågan på svenskt miljö-kunnande är viktiga skäl att stödja gruvindustrin.

Vi kan se att andra länder agerar snabbt och har varit mer aktiva för att finna lösningar för sina gruvnäringar och tillvarata näringens möjligheter.

Australiens mineralsektor har fördubblats på tio år, och våra nordiska grannländer gör kraftfulla satsningar. Exempelvis har Finland utarbetat ett förslag till handlingsplan för gruvindustrin som omfattar utveckling som rör forskning för gruvindustrins viktiga framtid, förkortning av tillstandsprocesser, utveckling av miljöteknik och ökad tillgänglighet för investeringskapital.

Som jag nämnt tidigare har IF-Metall och gruvklubbarna tillsammans med gruvföretagen under lång tid jobbat aktivt i strategiska frågor som rör gruvnäringen och dess tillväxtpotentialer. Gruvnäringen och fackföreningarna har på området även gjort ett handslag för industrin som kommer att innebära ännu bättre förutsättningar. Samarbetet har handlat om

investeringar, energifrågor och givetvis tillståndprocesser och övriga miljöfrågor. Samarbetet har inneburit att vi inte bara tryggt jobben utan också skapat hållbara och nya jobb som definitivt ger, precis som miljöministern nämnde, framtidstro till samhällena.

Trots att fackföreningar och gruvföretag gemensamt arbetat aktivt med dessa frågor kommer det inte att räcka. För det krävs politiska beslut. Regeringen måste hjälpa till om tillväxten ska fortsätta. Jag tycker att det är bra att man tar fram en mineralstrategi för Sverige och att den tas fram under detta år. Därför är det oerhört glädjande att riksdagen beslutade i enlighet med ett socialdemokratiskt initiativ från Sven-Erik Bucht om ett omfattande program för en sammanhållen gruv- och mineralindustri.

Jag tycker att det är bra att regeringen även avser att ta in synpunkter från olika intressen, och herr talman, det är viktigt att nämna det parti som bjudit in fackföreningarna i det direkta arbetet att utveckla en mineralstrategi för Sverige, nämligen Socialdemokraterna.

Herr talman! Det ska bli intressant att se vilka flaskhalsar Innovationsrådet identifierar i processerna för miljötillstånd. Jag är övertygad om att det råder stort intresse för rådets förslag på åtgärder och förbättringar som ska presenteras nu till sommaren. Just nu råder stor efterfrågan på gruvornas produkter, och det är därför viktigt att förslagen på åtgärder implementeras skyndsamt.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till miljöministern: Kommer förslagen att presenteras före riksdagens sommaruppehåll? För vem kommer de att presenteras? När kommer rådets förslag på åtgärder att genomföras, kommer det att ske under hösten?

Anf. 54 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag tycker verkligen att det är roligt, när vi tittar på regional tillväxt, att Norrbotten och många kommuner som har gruvdrift just nu har denna väldiga medvind. I det sammanhanget är det viktigt att planera den fortsatta verksamheten så effektivt som möjligt men också så miljövänligt som möjligt. Det gäller att se till att det blir en ökad livskvalitet, inte bara genom fler arbetstillfällen utan också genom att arbetsmiljöfrågor och miljöfrågor hanteras seriöst när vi planerar för den utbyggda driften och de nya gruvor som vi hoppas kommer.

Jag är glad att Tomas Nilsson uppskattar femstegsraketen för snabbare och effektivare miljöbeslut. Jag tror att många tycker att den är nödvändig i det här sammanhanget. Jag hade i går ett samtal med Leif Johansson, känd industriman, som påpekade att det finns svensk industri som vill gå före när det gäller miljöfrågor och miljöteknik men att just tillståndprocessen håller tillbaka och fördröjer det hela. Det är naturligtvis inte acceptabelt. Där har vi satt i gång ett arbete.

När det gäller strategin för gruvverksamheten är jag glad att näringsministern med stor entusiasm kastat sig över det arbetet, att också hon ser potentialen i den svenska gruvnäringen. Skulle det behövas fler, utöver Tomas Nilsson och andra ledamöter i riksdagen, som trycker på finns en landshövding i Norrbotten som är mycket intresserad av dessa frågor och gärna engagerar sig i dem.

Som miljöminister har jag haft anledning att diskutera svensk gruvnäring och kvaliteten i svensk gruvnäring med Rumäniens miljöminister. Där har man väldiga bekymmer, så det finns även avskräckande exempel. Snart kommer Chiles miljöminister till Sverige, och jag kommer att diskutera dessa frågor med henne.

Som jag sagt i några tidigare interpellationsdebatter i dag tror jag att det är viktigt att tänka på att vi har motstående samhällsintressen som möts och ska balanseras. Här handlar det om utvecklingen av gruvindustrin som ska balanseras med miljöintressen och arbetsmiljöintressen. Det allra bästa tror jag är att man träffas och talar med varandra, har en dialog.

Förutom att vi satt i gång arbetet med effektivisering och att strategin är på väg skulle jag vilja bjuda in fackliga representanter och representanter för gruvnäringen till Miljödepartementet för att diskutera dessa frågor. Jag tror att det kan vara mycket nyttigt. Det är alltid bra att träffas och samtala när man ska lösa den sortens problematik.

Sedan gällde det tidsaspekten. Nu börjar ju riksdagens sommarledighet ganska tidigt och pågår ganska länge, och jag är därför inte säker på att Innovationsrådet hinner lämna sitt material före riksdagens sommarledighet. I så fall kommer vi att bereda frågorna under sommaren, och sedan får vi se. Jag är säker på att en del frågor går att åtgärda ganska snabbt, andra tar längre tid. Vi får sortera förslagen när de kommer. Jag försäkrar dock att ingen kan vara mer intresserad av att effektivisera beslutsprocessen om miljötillstånd än jag som miljöminister.

Anf. 55 TOMAS NILSSON (S):

Herr talman! Jag fick inte riktigt svar på de frågor jag ställde. Jag tänker till exempel på samordningsmannen. Gruvindustrin har signalerat att de tror att en del av lösningen på miljötillståndsprocesserna skulle kunna bli smidigare med en samordningsman, en person som samlade all kompetens så att man inte så att säga behövde uppfinna hjulet flera gånger. En person skulle samla in kunskaperna.

Det andra jag tänker på gäller åtgärderna. Det är bra att vi har en samsyn om att det behöver gå fort. Gruvor öppnar i högkonjunktur, inte i lågkonjunktur, och då är det viktigt att de har tid på sig när de ska starta, att det finns tid däremellan just till att bevilja tillstånden. Det får inte bli som med LKAB, att det tar 22 månader. Dessutom har det varit stor reaktion över Sverige genom tiderna. Tiden är alltså oerhört viktig. Nu sades det ”under sommaren”. Det innebär att när riksdagen kommer tillbaka är det, åtminstone i min värld, höst.

När det gäller förändringarna undrar jag hur lång tid det kommer att ta innan man genomför förändringarna. Det gäller att inte bara identifiera flaskhalsarna, utan de måste också åtgärdas, och vi vet att de åtgärderna behöver genomföras i rask takt. När kommer förändringarna att genomföras? Exakt när kommer detta att presenteras och för vem? Och kommer vi att få en samordningsman inom gruvindustrin?

Anf. 56 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag ska kommentera några av de saker som Tomas Nilsson tog upp i sitt sista inlägg i den här interpellationsdebatten.

Ett sätt att snabba på och effektivisera verksamheten med bibehållen miljö kvalitet i besluten är att diskutera mark- och miljödomstolarnas resurser. Det ligger inte under mitt departement utan under Justitiedepartementet, men vi kan ju tala med varandra. Jag tänker ta upp frågan med Justitiedepartementet som en del i den femstegsraket som vi initierat för att effektivisera besluten i miljöärenden.

Slutligen vill jag säga något om frågan om samordningsman. För min del är det ett nytt förslag. Jag kan konstatera att det finns för vindkraft. Det är så intressant att det borde föras in i diskussionen om gruvstrategin hos Näringsdepartementet. Det kan jag göra som minister i vårt departement i den samordnade beredningen, men det går också att skriva direkt till näringsministern. Hon är otroligt intresserad av förslag som kan underlätta och förbättra för det svenska näringslivet. Jag är ganska säker på att hon skulle vara väldigt intresserad av att diskutera den frågan. Sedan får man se. Det innebär ganska mycket kringjobb med statliga funktioner, men jag tycker i alla fall att vi bör diskutera.

Framför allt är det väldigt bra att kunna konstatera att Tomas Nilsson och jag har en mycket stor samsyn när det gäller möjligheterna för den svenska gruvdriften men också svårigheterna att utnyttja de möjligheterna. Vi måste se till att effektivisera beslutsprocessen, naturligtvis med stor hänsyn till miljön.

Jag tackar för en väldigt bra interpellationsdebatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades

Propositioner

2011/12:121 Leveransplikt för elektroniskt material

2011/12:123 Ny ordning för nationella vaccinationsprogram

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för dessa propositioner skulle förlängas till *onsdagen den 11 april*.

Skatteutskottets betänkanden

2011/12:SkU9 Utvidgade möjligheter till återbetalning av vägavgift

2011/12:SkU13 Allmänna motioner om inkomstskatter

2011/12:SkU16 Allmänna motioner om punktskatter

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2011/12:MJU19 Straff för överträdelser av EU-regler om kemikalier

2011/12:MJU13 Jakt och viltvård

Civilutskottets betänkande

2011/12:CU14 Planering och byggande

Finansutskottets betänkande

2011/12:FiU25 Statlig förvaltning

Utbildningsutskottets betänkande
2011/12:UbU12 Statens styrning mot en likvärdig betygssättning i
grundskolan

Justitieutskottets utlåtande
2011/12:JuU31 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till
direktiv om skydd av personuppgifter på det brottsbekämpande om-
rådet

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2011/12:AU9 Vissa arbetsrättsliga frågor

Arbetsmarknadsutskottets utlåtande
2011/12:AU10 Grönbok om omstruktureringar och planering för föränd-
ringar

14 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 23 mars

2011/12:301 Ersättningsnivåer vid arbetslöshet

av *Lars Johansson* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2011/12:302 Energiforskning för jobben och klimatet

av *Ann-Kristine Johansson* (S)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 27 mars.

15 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 23 mars

2011/12:483 Jämställdhetsarbete inom polisen

av *Eva-Lena Jansson* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 27 mars.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 10 §
anf. 38 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Avsägelse	1
2 § Anmälan om kompletteringsval	1
3 § Anmälan om inkomna protokollsutdrag från utskott	3
4 § Hänvisning av ärende till utskott	3
5 § Svar på interpellation 2011/12:281 om förbättrade villkor för klienter som omfattas av lagen om vård av missbrukare i vissa fall	4
Anf. 1 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	4
Anf. 2 WILLIAM PETZÄLL (-).....	4
Anf. 3 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	5
Anf. 4 WILLIAM PETZÄLL (-).....	6
Anf. 5 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	7
Anf. 6 WILLIAM PETZÄLL (-).....	7
Anf. 7 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	8
6 § Svar på interpellation 2011/12:282 om införande av försöksverksamhet med diacetylmorfin i substitutionsbehandling	8
Anf. 8 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	8
Anf. 9 WILLIAM PETZÄLL (-).....	9
Anf. 10 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	11
Anf. 11 WILLIAM PETZÄLL (-).....	11
Anf. 12 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	12
Anf. 13 WILLIAM PETZÄLL (-).....	13
Anf. 14 Statsrådet MARIA LARSSON (KD)	13
7 § Svar på interpellation 2011/12:277 om osund konkurrens och lönedumpning	14
Anf. 15 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	14
Anf. 16 EVA-LENA JANSSON (S).....	15
Anf. 17 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	16
Anf. 18 EVA-LENA JANSSON (S).....	17
Anf. 19 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	18
Anf. 20 EVA-LENA JANSSON (S).....	19
Anf. 21 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	20
8 § Svar på interpellation 2011/12:218 om regeringens uppfattning om GMO	20
Anf. 22 Miljöminister LENA EK (C)	20
Anf. 23 PYY NIEMI (S).....	21
Anf. 24 Miljöminister LENA EK (C)	23
Anf. 25 PYY NIEMI (S).....	23
Anf. 26 Miljöminister LENA EK (C)	25
Anf. 27 PYY NIEMI (S).....	25

Anf. 28 Miljöminister LENA EK (C).....	26
9 § Svar på interpellation 2011/12:237 om de svenska miljömålen	27
Anf. 29 Miljöminister LENA EK (C).....	27
Anf. 30 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	27
Anf. 31 Miljöminister LENA EK (C).....	28
Anf. 32 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	29
Anf. 33 Miljöminister LENA EK (C).....	30
Anf. 34 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	30
Anf. 35 Miljöminister LENA EK (C).....	31
10 § Svar på interpellation 2011/12:263 om etanolen som fordonsbränsle.....	31
Anf. 36 Miljöminister LENA EK (C).....	31
Anf. 37 JOHAN LÖFSTRAND (S)	32
Anf. 38 Miljöminister LENA EK (C).....	33
Anf. 39 JOHAN LÖFSTRAND (S)	34
Anf. 40 Miljöminister LENA EK (C).....	35
Anf. 41 JOHAN LÖFSTRAND (S)	35
Anf. 42 Miljöminister LENA EK (C).....	36
11 § Svar på interpellation 2011/12:272 om renovering av dricksvattenledningar	36
Anf. 43 Miljöminister LENA EK (C).....	36
Anf. 44 KATARINA KÖHLER (S)	37
Anf. 45 Miljöminister LENA EK (C).....	38
Anf. 46 KATARINA KÖHLER (S)	38
Anf. 47 Miljöminister LENA EK (C).....	39
Anf. 48 KATARINA KÖHLER (S)	40
Anf. 49 Miljöminister LENA EK (C).....	41
12 § Svar på interpellation 2011/12:294 om miljöprövningen och gruvnäringens tillväxtpotentialer	41
Anf. 50 Miljöminister LENA EK (C).....	41
Anf. 51 TOMAS NILSSON (S)	42
Anf. 52 Miljöminister LENA EK (C).....	43
Anf. 53 TOMAS NILSSON (S)	44
Anf. 54 Miljöminister LENA EK (C).....	45
Anf. 55 TOMAS NILSSON (S)	46
Anf. 56 Miljöminister LENA EK (C).....	46
13 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	47
14 § Anmälan om interpellationer	48
15 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	48
16 § Kammaren åtskildes kl. 12.01.....	49

